

**Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет цифрових, освітніх та соціальних технологій
Кафедра соціогуманітарних технологій**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

Спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»
Освітньо-професійна програма «Освітні, педагогічні науки
(Інклюзивна освіта)»

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ОПНм-21
Лінник Богдана Валентинівна

Керівник:
к. пед. н., доцент
Потапюк Лілія Миколаївна

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«___» _____ 2024 р.
Гарант освітньо-професійної
програми:
к. пед. н., доцент
Потапюк Лілія Миколаївна

Луцьк – 2024 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: цифрових, освітніх та соціальних технологій
Кафедра: соціогуманітарних технологій
Ступінь вищої освіти: *магістр*
Галузь знань: 01 Освіта/ Педагогіка
Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки
Освітньо-професійна програма: Освітні, педагогічні науки (Інклюзивна освіта)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Оксана Жук

«___» _____ 2024 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Лінник Богдані Валентинівні

1. Тема кваліфікаційної роботи: *«Формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача закладу вищої освіти у процесі фахової підготовки»*

Керівник роботи: *Потатюк Лілія Миколаївна, к. пед. н., доцент*

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «30 грудня» 2023 року
№ 463\01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 10. 12. 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: науково-педагогічна література, періодичні видання, науково-методичні розробки вітчизняних та зарубіжних авторів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): аналіз літературних джерел за темою кваліфікаційної роботи, виклад загальної проблеми і вибір напрямів дослідження; опис рішення загальної проблеми та основних методів дослідження; методика для проведення експерименту, експериментальне дослідження та аналіз його результатів.

5. Перелік графічного матеріалу

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Перший розділ «Теоретичні основи проблеми формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача закладу вищої освіти у процесі фахової підготовки»</i>	Доц. Потапюк Л. М.		
<i>Другий розділ «Емпіричне дослідження формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача у процесі фахової підготовки»</i>	Доц. Потапюк Л. М.		
<i>Висновки</i>	Доц. Потапюк Л. М.		

6. Дата видачі завдання «17» січня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теми</i>	До 01. 02. 24 р.	Виконано
2.	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	До 01. 04. 24 р.	Виконано
3.	<i>Розділ 1.</i>	До 01. 06. 24 р.	Виконано
4.	<i>Розділ 2.</i>	До 01. 09. 24 р.	Виконано
5.	<i>Висновки та пропозиції</i>	До 15. 09. 24 р.	Виконано
6.	<i>Формування списку використаних джерел</i>	До 01. 10. 24 р.	Виконано
7.	<i>Формування додатків</i>	До 15. 10. 24 р.	Виконано
8.	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	До 01. 11. 24 р.	Виконано
9.	<i>Нормоконтроль</i>	До 01. 12. 24 р.	Виконано
10.	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	До 08. 12. 24 р.	Виконано
11.	<i>Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту</i>	До 10. 12. 24 р.	Виконано

Здобувач вищої освіти _____ Лінник Б. В.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Потапюк Л. М.

АНОТАЦІЯ

Лінник Б. В. Формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача закладу вищої освіти у процесі фахової підготовки. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОПП «Освітні, педагогічні науки (Інклюзивна освіта)» спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки». Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2024.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У роботі досліджено процес формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача закладу вищої освіти. У першому розділі здійснено теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми формування індивідуального педагогічного стилю, окреслено основні підходи до його визначення, а також розглянуто компоненти і критерії індивідуального стилю викладання. У другому розділі проведено експериментальне дослідження ефективності формування індивідуального стилю у процесі фахової підготовки майбутніх викладачів. Розроблено рекомендації щодо покращення процесу підготовки педагогічних кадрів, а також запропоновано методичні матеріали для вдосконалення навчального процесу. Підкреслено важливість інтеграції новітніх технологій та індивідуалізації навчання для забезпечення високої якості освіти в умовах вищих навчальних закладів.

Ключові слова: *індивідуальний педагогічний стиль, типи стилів педагогічної діяльності фахова підготовка, вищий навчальний заклад, методичні рекомендації, новітні технології, педагогічна діяльність.*

ANNOTATION

Linnyk B. V. Formation of the individual style of pedagogical activity of the future teacher of a higher education institution in the process of professional training. Manuscript.

Master's qualification work of the OPP "Educational, pedagogical sciences (Inclusive education)" specialty 011 "Educational, pedagogical sciences". Lutsk National Technical University. Lutsk, 2024.

The master's qualification work consists of an introduction, two sections, conclusions, a list of sources used, and appendices.

The work investigates the process of forming an individual style of pedagogical activity of a future teacher of a higher education institution. The first section carries out a theoretical analysis of scientific sources on the problem of forming an individual pedagogical style, outlines the main approaches to its definition, and also considers the components and criteria of an individual teaching style. The second section conducts an experimental study of the effectiveness of forming an individual style in the process of professional training of future teachers. Recommendations are developed for improving the process of training pedagogical personnel, and methodological materials are proposed for improving the educational process. The importance of integrating new technologies and individualizing learning to ensure high quality education in higher education institutions is emphasized.

Keywords: *individual pedagogical style, types of pedagogical activity styles, professional training, higher education institution, methodological recommendations, new technologies, pedagogical activity.*

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	10
1.1. Поняття «індивідуальний педагогічний стиль» та його складові	10
1.2. Теоретичні підходи до формування індивідуального педагогічного стилю майбутнього викладача у процесі фахової підготовки	19
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	30
2.1. Аналіз ефективності формування індивідуального стилю педагогічної діяльності у процесі фахової підготовки майбутнього викладача	30
2.2. Рекомендації щодо покращення процесу формування індивідуального стилю педагогічної діяльності	40
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54
ДОДАТКИ	59

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку вищої освіти в Україні формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача стає важливим аспектом фахової підготовки. Зростаюча конкуренція на ринку праці, зміни в освітніх стандартах та потреби студентів вимагають від викладачів не лише знання предмета, але й здатності адаптуватися до динамічних умов навчання. Індивідуальний стиль викладача впливає на якість освіти, сприяючи ефективнішому засвоєнню матеріалу студентами та створюючи продуктивне навчальне середовище, дозволяє педагогу виділитися серед колег, знайти власний підхід до студентів і забезпечити їх всебічний розвиток. Розвиток індивідуального стилю педагогічної діяльності передбачає інтеграцію знань з педагогіки, психології, соціології та інших наук, що визначають ефективність освітнього процесу.

Серед українських дослідників, які внесли значний вклад у розвиток цієї теми І. Ковальчук, Л. Богданова, О. Мельник, О. Гончарова, Н. Сидорова та інші. Н. Лук'яненко, яка досліджувала розвиток професійної ідентичності викладача та формування його індивідуального стилю викладання, акцентуючи увагу на важливості особистісного підходу в педагогічному процесі, Л. Грищенко, дослідження якої стосується моделей підготовки майбутніх викладачів, С. Соколова - дослідниця інтеграції новітніх технологій у навчальний процес, що підкреслює, як технології можуть вплинути на розвиток індивідуального стилю викладання. На міжнародному рівні увагу до теми привертають такі вчені, як Дж. Браун, Е. Елстад, Г. Гарднер, а також Т. Хігс (вивчає індивідуалізацію навчання та роль стилю викладання в підвищенні мотивації студентів, акцентуючи на важливості адаптації навчальних методів до потреб учнів), Дж. Дьюї (виділяє індивідуальний підхід як основу для формування стилю викладання), К. Міллер (аналізує вплив цифрових технологій на педагогічний стиль, пропонуючи стратегії для інтеграції інновацій у навчальний процес).

Сучасні тенденції в освіті підкреслюють необхідність особистісного підходу до навчання, що передбачає врахування індивідуальних потреб студентів та адаптацію методик викладання. В умовах швидких змін у суспільстві та освіті, індивідуальний стиль педагога набуває особливого значення як інструмент, що дозволяє забезпечити якісне навчання і виховання студентів.

Мета дослідження - науково обґрунтувати та проаналізувати процес формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача у контексті фахової підготовки.

Об'єкт дослідження. Процес формування індивідуального стилю педагогічної діяльності у майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Предмет дослідження. Методичні та психологічні аспекти формування індивідуального стилю педагогічної діяльності у процесі фахової підготовки викладачів.

Завдання кваліфікаційної роботи:

1. Вивчити теоретичні основи формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутніх викладачів на основі аналізу сучасної педагогічної і психологічної літератури.

2. Провести дослідження щодо впливу індивідуального стилю викладання на ефективність навчального процесу в умовах вищого навчального закладу.

3. Розробити рекомендації щодо покращення індивідуального стилю педагогічної діяльності у контексті підготовки викладачів.

Теоретичне значення. Теоретичні засади дослідження спираються на наукові доробки, в яких досліджувалися проблеми формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Практичне значення. Розроблені в рамках дослідження рекомендації та методичні матеріали можуть бути використані в процесі підготовки викладачів закладів вищої освіти, факультетів післядипломної освіти, самопідготовки, що сприятиме покращенню якості навчання та ефективності освітнього процесу.

Результати можуть бути застосовані для вдосконалення програм підготовки педагогічних кадрів.

Наукова новизна. Уточнено поняття та складові індивідуального стилю педагогічної діяльності; розроблено нові підходи до його формування у процесі фахової підготовки; проаналізовано вплив індивідуального стилю на результативність навчального процесу; проведено експериментальне дослідження, що підтверджує ефективність запропонованих методик.

Методи дослідження. Відповідно до визначених завдань використано такі методи дослідження: – теоретичні: аналіз психолого-педагогічної літератури для визначення поняттєво-категоріального апарату кваліфікаційної роботи магістра; систематизація, узагальнення і порівняння проаналізованих джерел із проблеми формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача закладу вищої освіти у процесі фахової підготовки; – емпіричні: діагностичні – анкетування, опитування.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення та матеріали дослідження оприлюднені у статті у фаховому збірнику наукових праць «Духовність особистості: методологія, теорія і практика» (м. Київ, 2024 р.) [24], двох тезах у збірниках «Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки» (м. Полтава, 2023 р.) [26], «Соціально-психологічна допомога і соціальна робота: виклики сучасності» (м. Луцьк, 2024 р.) [25].

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі змісту, вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

1.1. Поняття «індивідуальний педагогічний стиль» та його складові

Термін «педагогічний стиль» виник у контексті педагогічних та психологічних досліджень у другій половині ХХ століття, коли зростає зацікавленість у вивченні індивідуальних підходів до навчання і виховання. На початкових етапах розвитку педагогічної теорії термін «стиль» використовувався для опису різних способів педагогічної взаємодії та методів навчання, що виходили за межі традиційних категорій, таких як методи викладання чи управління класом [45]. Нині цей термін охоплює широкий спектр індивідуальних, методичних і соціокультурних аспектів, які впливають на процес навчання, а розуміння походження і характеристик педагогічного стилю дозволяє глибше усвідомити його роль у педагогічному процесі і сприяє розвитку більш ефективних методів і стратегій навчання.

Психологічні аспекти педагогічного стилю досліджувалися в роботах видатних психологів та педагогів вітчизняної та світової спільноти: І. Ковальчук, Л. Богданової, О. Мельник, О. Гончарової, Н. Сидорової, Н. Лук'яненко, а також Дж. Брауна, Е. Елстада, Г. Гарднера, Т. Хіггса, Дж. Дьюї, К. Міллер та інших.

Вплив особистих якостей вчителя на стиль викладання розглядався у контексті теорії множинних інтелектів Г. Гарднера, який зауважує, що педагогічний стиль пов'язаний із когнітивними та емоційними навичками [34].

Одна з ключових теорій, що описує формування педагогічного стилю, – це теорія особистісних характеристик, запропонована Е. Елстадом, що визначає важливість самоусвідомлення та емоційної компетентності педагога, зауважуючи, як особистісні якості педагога, зокрема емоційна стійкість,

здатність до саморегуляції та комунікабельність, суттєво впливають на вибір педагогічних стратегій і технік. Вчені зауважують, що стиль педагогічної діяльності формується на основі особистісних характеристик педагога, його досвіду, професійної підготовки та цінностей [30].

Ці теорії підкреслюють роль особистісних якостей вчителя у формуванні його педагогічного стилю. Г. Гарднер акцентує на тому, що стиль викладання тісно пов'язаний із когнітивними та емоційними навичками, оскільки впливає на сприйняття і взаємодію з учнями. Елштад, у свою чергу, наголошує на значенні самоусвідомлення та емоційної компетентності, вказуючи, що емоційна стійкість і комунікабельність педагога визначають вибір навчальних стратегій та технік. Разом ці теорії демонструють, як особистісні якості викладача можуть суттєво підвищити ефективність навчального процесу і створити позитивну атмосферу в групі [32], оскільки дозволяють задовільнити індивідуальні потреби кожного студента.

Педагогічний стиль включає в себе індивідуальні підходи до навчання, які можуть змінюватися в залежності від особистих вподобань та професійного досвіду педагога [13]. Так, дослідження показало, що педагоги можуть використовувати різні стилі спілкування із дітьми, такі як авторитарний, демократичний або ліберальний, в залежності від свого досвіду та особистих вподобань.

Сучасні підходи до вивчення педагогічного стилю акцентують на комплексності і багатогранності цього поняття. Дослідження показують, що педагогічний стиль є результатом взаємодії особистих характеристик педагога, його методичних вподобань і соціокультурних контекстів [24]. Комплексний підхід до вивчення педагогічного стилю передбачає інтеграцію різних теоретичних і практичних аспектів. Наприклад, дослідження, проведене Р. Джонсоном та М. Лі, підкреслює важливість врахування як особистісних, так і методичних аспектів педагогічного стилю для досягнення максимальних результатів у навчанні [38], тому доцільно активно використовувати знання із різноманітних наукових галузей.

Розрізняють такі типи стилів педагогічної діяльності:

1. Емоційно-імпровізаційний.

Характеризується частими змінами видів діяльності, активними колективними обговореннями та є орієнтованим на процес навчання в цілому [22]. Педагогам, що використовують цей стиль роботи, притаманні інтуїтивність, імпульсивність, тривожність, схильність емоційно сприймати будь-які ситуації на уроці.

2. Емоційно-методичний стиль, орієнтований на процес і результат навчання.

Характеризується високою оперативністю, увага студентів активізується через особливості досліджуваного об'єкта, а не розважальні елементи [19]. Педагог проявляє чутливість до зміни ситуацій на занятті, дещо тривожний, проте в силі контролювати свої емоції та ретельно це приховати, адекватно планує навчально-виховний процес, детально відпрацьовує матеріал, включаючи закріплення та контроль знань.

3. Розсудливо-імпровізаційний стиль, що характеризується традиційним підходом до навчання.

4. Розсудливо-методичний стиль, орієнтований на результати навчання.

Викладач дотримується високої методичності, проявляючи консерватизм у виборі засобів і методів навчання, приділяє увагу детальному плануванню та організації навчального процесу, використовує обмежений набір стандартних методів навчання, з перевагою репродуктивної діяльності учнів [25], тоді як колективні обговорення трапляються рідше.

5. Індивідуальний стиль педагогічної комунікації.

Його можна охарактеризувати як стабільну індивідуально-оригінальну систему методів, прийомів та стратегій, які використовуються для вирішення педагогічних завдань, що формуються свідомо або інтуїтивно, з метою досягнення найбільшої відповідності між особистісними особливостями педагога та реальними цілями, умовами і завданнями педагогічного спілкування

[8]. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності визначається як «система улюблених прийомів, певний склад мислення, манера спілкування, способи пред'явлення вимог» [12]. Індивідуальний педагогічний стиль є важливою складовою ефективною педагогічної діяльності, що визначає спосіб взаємодії вчителя з учнями та включає в себе не лише методичні підходи, але й психологічні, соціокультурні та особистісні аспекти, які формують унікальний стиль викладання.

Індивідуальний педагогічний стиль – це унікальний спосіб, яким викладач реалізує свою діяльність, що формує особливості взаємодії з учнями та їхнім сприйняттям навчального процесу. Складові цього стилю охоплюють не лише методичні підходи, а й зовнішній вигляд, характер та особливості поведінки педагога. Важливо розглянути ці складові у комплексі, адже вони взаємодіють і впливають на ефективність навчання.

Як зазначає В. Кузьменко, «естетичний аспект зовнішності викладача безпосередньо пов'язаний із формуванням його авторитету» [14], тому важливо вміти вдало це підкреслювати. Зовнішній вигляд педагога є першим елементом, який формує враження про його особистість і професіоналізм. Вбрання, акуратність та естетика поведінки можуть суттєво впливати на сприйняття вчителя учнями, тому чистий і охайний вигляд, адекватний вибір одягу відповідно до контексту навчального процесу сприяють створенню позитивної атмосфери. Важливо також враховувати культурні та регіональні особливості: вигляд педагога може варіюватися в залежності від освітнього закладу та його традицій, проте слід пам'ятати, що в будь-якому випадку це повинен бути офіційно-діловий, витриманий стиль.

Характер педагога, його риси особистості – це другий важливий аспект, що впливає на індивідуальний стиль. Викладачі з відкритим, доброзичливим характером, як правило, легше налагоджують контакт з учнями, що свідчить про вдале формування довірливих відносин. На думку А. Бондаренка, «характер педагога визначає, наскільки ефективно він може спілкуватися з учнями та мотивувати їх до навчання» [2]. Водночас, педагоги з більш стриманим і

серйозним характером можуть досягати успіху в інших аспектах, наприклад, у забезпеченні дисципліни та порядку на уроці.

Особливості поведінки педагога охоплюють стиль спілкування, взаємодію з учнями та його реакцію на різні ситуації. Згідно з дослідженнями, викладачі, які демонструють високу емоційну інтелігентність, здатні краще адаптуватися до потреб своїх учнів, що позитивно позначається на результатах навчання [21]. Це може проявлятися в умінні слухати, реагувати на емоційний стан учнів, а також у здатності забезпечити підтримку в складних ситуаціях.

Дослідження, проведене І. Лисенко, показує, що викладачі, які активно використовують елементи гумору в своїй поведінці, здатні значно зменшити рівень стресу у групі і підвищити мотивацію до навчання [16]. Активне використання гумору не тільки полегшує сприйняття складних концепцій, але й допомагає налагоджувати зв'язок між викладачем і студентами, що є важливим аспектом ефективного навчального процесу.

Таким чином, ми розуміємо, що особливості поведінки стають важливим чинником формування індивідуального стилю викладання, а складові індивідуального стилю педагогічної діяльності тісно взаємопов'язані. Наприклад, зовнішній вигляд може впливати на риси характеру, а стиль поведінки — на сприйняття зовнішнього вигляду. Кожен елемент формує цілісне уявлення про викладача, його методи роботи та педагогічний підхід. Важливо, щоб педагог усвідомлював свої сильні та слабкі сторони в кожній з цих складових, адже саме це дозволяє йому адаптуватися до потреб учнів і підвищувати ефективність своєї діяльності.

Наукові роботи Дж. Хеттінгтона і С. Лоуренс, підкреслюють, що індивідуальний стиль педагога складається з кількох ключових компонентів і критеріїв, серед яких:

- особистісні характеристики викладача (емоційний інтелект, комунікативні навички, педагогічний такт). Дослідження показують, що здатність до саморегуляції та емпатії безпосередньо впливає на ефективність педагогічної діяльності;

– методичні підходи та техніки навчання. Так, у роботі Дж. Джонсона наголошується на важливості інтеграції нових технологій та адаптації традиційних методів до сучасних вимог освіти [37], оскільки застарілі методи викладання часто бувають неефективними;

– організаційні навички. Рекомендується, щоб викладачі мали добре розвинутий навик управління колективом і вміння планувати навчальний матеріал ефективно;

– адаптивність до змін [44]. Важливо, щоб викладач був здатен адаптувати свій стиль до нових умов та викликів, а це вимагає постійного професійного розвитку і готовності до впровадження інновацій;

– рефлексія та самооцінка. Оцінка власної діяльності та здатність до самокритики є важливими складовими для вдосконалення індивідуального стилю, тому потрібно, щоб викладач постійно аналізував свої успіхи та недоліки, [43], що дозволить йому корегувати свої методи та підходи.

Педагогічне спілкування базується на співробітництві та взаємодії діяльності викладача і студента. Результати досліджень, проведених К. Смітом, підтверджують, що стилі взаємодії педагога можуть варіюватися від авторитарних до підтримуючих. Педагоги, які здатні адаптувати свої методи і підходи в залежності від контексту і потреб осіб, що навчаються, активно взаємодіють з ними, використовують техніки підтримки і мотивації та досягають кращих результатів у навчальному процесі [39]. Такі фахівці здатні створити інклюзивне середовище, де кожен студент відчуває себе почутим та важливим, що позитивно впливає на розвиток їхніх навчальних і соціальних навичок.

Індивідуальний стиль педагогічної діяльності безпосередньо впливає на навчальні результати та психологічні складові навчальної діяльності, стимулюючи чи стримуючи їх розвиток, та проявляється у таких чинниках:

– темпераменті (часі і швидкості реакції, індивідуальному темпі роботи, емоційній чутливості);

– реакції на педагогічні ситуації;

– методах навчання;

- засобах виховання;
- стилях педагогічного спілкування;
- реакціях на вчинки дітей;
- манері поведінки;
- видах заохочень і покарань;
- психолого-педагогічному впливі [19].

Згідно з дослідженням К. Міллер, особистісні характеристики викладача не лише впливають на його підхід до навчання, але й формують загальний тон і атмосферу заняття [41]. Як зазначає Л. Богданова, «важко порівнювати одного педагога, який би використовував строго регламентовані методи, з іншим, що вдається до більш творчих, індивідуальних підходів» [1]. С. Джонс та К. Тейлор додають, що викладачі, працюючи в багатокультурних середовищах, можуть успішно адаптувати свої методи, спираючись на професійний досвід, щоб задовольнити потреби студентів з різних культурних контекстів [39]. Отже, гнучкість і здатність до адаптації є ключовими для ефективного навчання в сучасному освітньому середовищі.

Дослідники стверджують, що методичний підхід педагога може значно вплинути на його стиль, а використання активних методів навчання, таких як проєктна діяльність та групова робота може свідчити про демократичний стиль, тоді як традиційні лекції можуть відображати більш авторитарний підхід [35]. Е. Ерал підкреслює, що особистісні характеристики педагога, такі як комунікабельність, емоційна стійкість і здатність до саморегуляції, також є важливими складовими педагогічного стилю, а емоційна компетентність і самоусвідомлення впливають на стиль викладання і ефективність навчання. Згідно його досліджень, педагоги, які здатні розпізнавати і регулювати свої емоції, мають більше шансів успішно впливати на мотивацію та навчання учнів [33], забезпечуючи таким чином ефективний та якісний навчальний процес.

Загалом поняття «індивідуальний стиль діяльності» включає в себе певний «творчий стиль», який характеризується самостійною постановкою проблем, інтелектуальною ініціативою, самостійними і оригінальними способами

вирішення завдань, а також здатністю бачити і знаходити нове у звичних ситуаціях [8]. Йому притаманні такі риси, як універсальність, доцільність і самотність.

У механізмах творчої діяльності педагога важливу роль відіграє взаємодія логічних і інтуїтивних елементів. В практичній педагогічній діяльності величезну роль відіграють такі інтегративні особистісні якості, як педагогічна інтуїція, здатність до імпровізації і педагогічний артистизм.

Педагогічна інтуїція виражається в здатності орієнтуватися в складних ситуаціях, приймаючи швидкі рішення. Інтуїція розвивається на основі знань і досвіду. Інтуїція покращується через практику, педагогічну рефлексію, аналіз і оцінку рішень, а також через застосування цілісного підходу до аналізу педагогічних ситуацій. Рівні педагогічної інтуїції включають доінтуїтивний, емпіричний, дослідно-логічний, науково-інтуїтивний та творчий рівні [12], які характеризуються такими особливостями:

1. Доінтуїтивний рівень: рівень випадкових і часто імпульсивних рішень.
2. Емпіричний рівень: накопичення досвіду для вибору найбільш підходящих варіантів.
3. Дослідно-логічний рівень: інтуїтивні рішення із включенням провідних положень науки.
4. Науково-інтуїтивний рівень: характеризується науковим обґрунтуванням, яке використовують лише у певних ситуаціях.
5. Творчий рівень: інтуїція грає роль аналогічну діяльності вченого або артиста, дозволяючи педагогові конкретизувати завдання, висувати гіпотези і моделювати варіанти рішень.

Педагогічна імпровізація визначається як здатність оперативно оцінювати ситуацію, приймати рішення без детального логічного аналізу та реалізовувати його в спілкуванні з учнями. Вона може бути безпосередньою або спровокованою непередбачуваними обставинами. Процес педагогічної імпровізації складається з кількох етапів: педагогічне осяяння, миттєве осмислення і вибір шляху реалізації, втілення і подальший аналіз [23]. Вдала

імпровізація можлива лише при попередній підготовці, досвіді і знанні законів педагогічного процесу.

Педагогічний артистизм є характерною рисою діяльності та особистості педагога, що відображає його прагнення до нестандартних рішень через образні асоціації і здатність органічно поєднувати глибинні відтінки думки з зовнішніми проявами. Артистизм включає вміння діяти виразно і переконливо, володіти внутрішньою культурою та емоційною відкритістю. Він дозволяє долати технократичний підхід в освіті і зберігати живий, емоційно насичений освітній процес. Педагогічний артистизм вимагає розвитку фантазії, інтуїції і здатності до імпровізації [25]. Нині він є бажаною якістю для педагога, а не обов'язковою. Важливо не тільки розуміти і приймати ідеї, але й активно працювати над розвитком здібностей, пов'язаних з фантазією, інтуїцією, імпровізацією, технікою виразного мовлення і рухів, відкритістю та переконливістю.

Творчий стиль діяльності є універсальним у тому сенсі, що охоплює всі аспекти педагогічної діяльності, усі якості і сторони особистості педагога, передбачає їх гнучке використання в змінних умовах. Творчий стиль завжди передбачає особливий почерк і індивідуальну неповторність, тому психологи й зазначають, що для успішного виконання певної діяльності не буває єдиного способу, а існує безліч способів, які можуть покращити людські здібності [39]. Він доцільний, оскільки спрямований на вирішення основних завдань найраціональнішими шляхами, і самобутній, бо включає розвиток і використання найбільш сильних сторін особистості педагога, його яскравих здібностей.

Отже, індивідуальний педагогічний стиль – це складна система, що включає в себе зовнішній вигляд, характер та особливості поведінки викладача. Визначено основні компоненти індивідуального стилю педагогічної діяльності, серед яких: особистісні характеристики викладача, методичні підходи та техніки навчання, організаційні навички, адаптивність до змін, рефлексія та самооцінка. Успішний педагог може поєднувати ці складові, створюючи унікальний стиль, який допомагає йому досягати поставлених цілей у навчанні та вихованні учнів.

Проаналізувавши поняття та складові індивідуального стилю педагогічної діяльності, виявлено, що різні стилі, зокрема емоційно-імпровізаційний, емоційно-методичний, розсудливо-імпровізаційний, розсудливо-методичний та індивідуальний стилі педагогічної комунікації, у процесі викладання можуть стати частиною індивідуального стилю викладача.

Формування індивідуального стилю є динамічним процесом, що потребує постійного самовдосконалення та адаптації до нових умов. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності виявляється у темпераменті, реакції на педагогічні ситуації, стилях педагогічного спілкування, засобах та методах навчання, манері поведінки, реакціях на вчинки, психолого-педагогічному впливі і є результатом інтеграції особистих якостей викладача, його професійних навичок та здатності до адаптації, тому для ефективної підготовки викладачів важливо акцентувати увагу на розвитку особистісних якостей, творчих навичок, професійних умінь.

1.2. Теоретичні підходи до формування індивідуального педагогічного стилю майбутнього викладача у процесі фахової підготовки

Проблематика формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача в умовах сучасної освіти є надзвичайно важливою і актуальною. Вивчення цього питання допомагає краще зрозуміти, як різні стилі впливають на навчальний процес і професійний розвиток викладачів і чому в процесі навчання педагогічній майстерності важливо не намагатися підлаштувати тип діяльності під якийсь загальний стандарт, а розвивати свій унікальний стиль, враховуючи індивідуально-психологічні особливості.

Фахова підготовка майбутніх викладачів є основою для формування їхнього індивідуального педагогічного стилю, який суттєво впливає на ефективність навчання та взаємодію зі студентами. Під час підготовки викладачів необхідно зосереджувати увагу не лише на засвоєнні теоретичних знань і практичних навичок, але й на розвитку особистісних якостей, які визначають унікальний підхід до навчання. Якість цієї підготовки безпосередньо

впливає на те, як викладачі взаємодіють зі студентами та реалізують свої навчальні завдання, тому процес фахової підготовки має спрямовуватися не лише на засвоєння конкретних теоретичних знань і практичних умінь, але й на розвиток особистісних якостей, що формують унікальний стиль викладання.

Процес фахової підготовки майбутніх викладачів включає ознайомлення з різними педагогічними моделями та підходами, що дозволяє зрозуміти, як різні теоретичні основи можуть бути застосовані на практиці для покращення навчального процесу. Основною метою ж є формування знань, навичок і компетенцій, що відповідають вимогам сучасного освітнього середовища.

Формування індивідуального стилю педагогічної комунікації відбувається через три основні напрямки:

1. Перетворення системи комунікації: включає зміни у функціях та ієрархічній структурі взаємодії. У процесі вдосконалення комунікативних навичок особистість поетапно розвиває свою професійну майстерність, що веде до формування унікальної системи методів здійснення комунікації.

2. Трансформація особистості педагога: зміни проявляються як у зовнішніх аспектах (моториці, мовленні, емоціях та формах спілкування), так і в розвитку елементів професійної свідомості (включаючи професійну увагу, перцепцію, пам'ять, мислення та емоційно-вольову сферу). В ширшому сенсі це можна розглядати як формування професійного світогляду.

3. Корекція установки педагога стосовно інших осіб: охоплює когнітивний аспект (рівень знань про іншого індивіда та усвідомлення його значимості), емоційний аспект (зацікавленість в іншій особі, бажання взаємодії та задоволення від спілкування попри труднощі) і практичний аспект (усвідомлення реальних можливостей впливу на об'єкт) [15]. В результаті, установка педагога змінюється з прагнення впливати на потребу до взаємодії із врахуванням усіх особливостей, що свідчить про розвиток комунікативної культури.

Визначення стилю педагогічної діяльності педагога ґрунтується на кількох ключових аспектах: змістових характеристиках стилю, динамічних

характеристиках та результативності [7]. Змістові характеристики стилю визначають, наскільки вчитель орієнтується на процес навчання чи на досягнення конкретного результату. Важливо також враховувати, як він розгортає орієнтовний та контрольний етапи у навчальному плані. Динамічні характеристики стилю включають гнучкість, стійкість, імпульсивність та інші аспекти динаміки педагогічного процесу й визначають здатність викладача адаптуватися до змінних умов заняття і потреб студентів [11]. Результативність стилю є основним показником ефективності педагогічного підходу та оцінюється через рівень знань і навичок студентів, зацікавленість до предмета [4], оскільки їхні досягнення є прямим відображенням роботи викладачів.

Виявлено, що існує чітка залежність між індивідуальним стилем педагогічної діяльності і типом нервової системи та темпераментом [46]. Дослідження вказують на те, що викладачі з сильною і активною нервовою системою (холерики і сангвініки) мають певні професійні переваги. Значні творчі можливості мають і ті, у кого нервова система сильна, але менш активна (флегматики), а також ті, у кого нервова система слабка (меланхоліки). Педагоги, з характерною для них сильною і активною нервовою системою, досягають успіху завдяки швидким і оригінальним рішенням, спритності та виразності емоцій. Їхні риси включають експресивність, безпосередність і яскраві емоційні реакції. Педагоги з сильною, але менш динамічною і врівноваженою нервовою системою частіше орієнтовані на ретельно підготовлені проєкти і рішення. Вони демонструють обґрунтованість, спокій, стриманість у емоціях, але відзначаються надійністю, стійкістю і постійністю [18]. Також успішними можуть бути педагоги з менш активною нервовою системою, які вирізняються вдумливістю, тонким сприйняттям ситуації та здатністю до співчуття. Вони вміють відчувати і відповідати на найтонші настрої і переживання учнів [26]. Ключовим є врахування як сильних, так і слабких сторін кожного типу.

Багато дослідників, коли говорять про вплив педагога на розвиток дитини, зазвичай фокусуються на стилі комунікації педагога, залишаючи менш

дослідженим стиль його педагогічної взаємодії. Між продуктивністю педагогічної діяльності і ефективністю педагогічного спілкування, яке проявляється у взаємодії викладача зі студентами, існує тісний зв'язок. Продуктивність педагогічної роботи значно підвищується, коли в освітньому процесі застосовуються сучасні педагогічні технології та методи організації роботи з учнями. Окрім того, критично важливими є особистісні характеристики педагога, такі як рівень емоційної культури, емоційного інтелекту та інші. У педагогічній діяльності проявляються різноманітні стилі взаємодії, такі як елементи «батьківської поведінки» (опіка, турбота, любов, співчуття), агресивність, уникнення, домінування, співпереживання тощо [36]. Стиль педагогічної взаємодії впливає на атмосферу емоційного благополуччя в колективі, що визначає ефективність навчального процесу в цілому.

Педагогічний стиль не лише визначає методи викладання, але й відображає соціокультурний контекст, в якому здійснюється навчання. Соціальні фактори, такі як культурні традиції, соціально-економічний статус учнів та їхнє середовище, суттєво впливають на вибір і адаптацію педагогічних стратегій. Наукові роботи А. Сидоренка та І. Мельниченко, акцентують увагу на важливості соціальних і психологічних факторів у формуванні індивідуального педагогічного стилю майбутнього викладача, серед яких:

1. Соціально-культурне середовище.

Дослідження показують, що виховання та соціальний контекст, в якому зростає педагог, значно впливають на його стиль викладання [18]. Наприклад, педагоги, які виховувались у середовищі, що підтримує колективізм, можуть схилитися до більш узагальненого підходу в навчанні, тоді як ті, хто виховувався в індивідуалістичних культурах, можуть використовувати більш авторитарні методи.

2. Психологічні характеристики.

За словами О. Ковалю, психологічні аспекти, такі як емоційний інтелект, самосвідомість і рівень стресостійкості, безпосередньо впливають на педагогічний стиль [9]. Викладачі з високим емоційним інтелектом здатні краще

розуміти потреби студентів і адаптувати свої методи викладання відповідно до цього.

3. Взаємодія зі студентами.

Як зазначає К. Гриненко, стиль спілкування педагога з учнями визначається його соціальним досвідом і психологічними установками. Викладачі, які прагнуть встановити довірливі стосунки зі студентами, зазвичай обирають підтримуючі методи викладання, які позитивно впливають на мотивацію і навчальні результати [6]. Це підкреслює важливість створення позитивного психологічного клімату в колективі.

4. Професійне середовище.

Дослідження свідчать, що соціальна підтримка з боку колег і адміністрації може суттєво вплинути на формування індивідуального стилю викладання. Педагоги, які отримують підтримку, більше схильні експериментувати з новими методами і технологіями, що сприяє їх професійному розвитку.

5. Психологічний вплив.

Важливим фактором є також реакції на методи викладання. Педагоги, які враховують індивідуальні особливості осіб, що навчаються, здатні адаптувати свій стиль відповідно до їхніх потреб і вподобань [28], що, в свою чергу, покращує ефективність навчання.

Професійна компетентність викладача є ключовим аспектом фахової підготовки та охоплює знання в обраній галузі, педагогічні навички, а також здатність до рефлексії та саморозвитку. За визначенням Д. Дж. Баркера, «професійна компетентність включає знання предмета, методологічні навички, а також здатність організувати навчальний процес таким чином, щоб забезпечити ефективне навчання студентів, тому вимагає від викладача не лише знання предмету, але і вміння адаптувати методи навчання до потреб і особливостей студентів». Зокрема, модель активного навчання передбачає інтерактивні методи навчання, які сприяють більшій залученості студентів [28; 29]. Інші моделі, такі як конструктивістський підхід, акцентують увагу на активній участі студентів у процесі пізнання та розвитку їхніх критичних і аналітичних навичок [31].

Соціальні та психологічні фактори мають вирішальне значення у формуванні індивідуального стилю педагогічної діяльності. Викладачі, які усвідомлюють вплив цих факторів, мають більш інклюзивний стиль викладання, оскільки здатні ефективно адаптувати свої методи та підходи, а це дозволяє створювати сприятливе навчальне середовище для всіх студентів.

Важливу роль у формуванні індивідуального стилю педагогічної діяльності відіграють педагогічні теорії, згідно з якими педагогічний процес є не лише передачею знань, але й розвитком особистості учня. Основні педагогічні теорії визначають основні принципи, на яких базується індивідуальний стиль викладача, включаючи:

- конструктивістський підхід, який вимагає активної участі учнів у навчальному процесі. Викладачі, які використовують конструктивістські методи, можуть розвивати свій стиль, базуючи його на співпраці, обговореннях та практичному навчанні. Це дозволяє їм створювати динамічне навчальне середовище, що відповідає потребам учнів;

- диференційований, згідно якого викладачі повинні адаптовувати свій стиль викладання до різних рівнів підготовки і стилів навчання учнів. Це формує індивідуалізований підхід, що дозволяє кожному учаснику навчально-виховного процесу отримувати підтримку на виклики, які відповідають його потенціалу;

- гуманістичний підхід, що акцентує увагу на цінності особистості учня, його емоціях, мотивації та інтересах. Викладачі, які беруть за основу гуманістичну педагогіку, прагнуть створити атмосферу підтримки та довіри, де учні можуть вільно виражати свої думки і почуття. Це сприяє формуванню стилю, що враховує індивідуальні потреби та прагнення студентів, стимулюючи їхнє особистісне зростання [11].

Основою професійного розвитку педагога є його власна активність, самостійність у набутті нового досвіду і знань, а також інтеграція цих знань у свою практику. Джерелами нових знань можуть бути статті з професійних психолого-педагогічних та методичних журналів, спеціальна література наукового і загальноосвітнього характеру, а також вивчення передового і

новаторського досвіду колег [17]. Важливим аспектом є також участь у професійних тренінгах, семінарах та конференціях, де педагог має можливість не тільки здобувати нові знання, але й обговорювати актуальні проблеми, що виникають у професійній діяльності. Крім того, взаємодія з іншими педагогами та обмін досвідом можуть стати потужним стимулом для розвитку критичного мислення та творчого підходу до навчання. Проблеми, що виникають під час практичної діяльності, спонукають педагога до постійного самовдосконалення, пошуку нових методів та підходів, що відповідають вимогам сучасної освіти, тому професійний розвиток педагога є не лише процесом накопичення знань, але й розвитком особистих якостей, здатності адаптуватися до змінюваних умов і постійно вдосконалювати свою практику відповідно до новітніх тенденцій у сфері освіти.

Передовий досвід – це педагогічний досвід, що забезпечує високі результати в навчально-виховному процесі. Він має масовий характер і може стати основою для роботи багатьох вчителів і шкіл. Новаторський досвід – це нові ідеї, методи і прийоми, які використовуються при організації навчально-виховного процесу. Новаторський досвід є унікальним і збагачує діяльність педагога новими ідеями. Однак при використанні цього досвіду необхідно оцінити його прогресивність і відповідність цілям та завданням педагогічного процесу, щоб забезпечити досягнення високих результатів [5]. Важливо враховувати не тільки ефективність застосування нових методик, але й їх адаптованість до конкретних умов навчального закладу та потреб осіб, що навчаються. Оцінка повинна бути системною і включати різноманітні критерії: від результативності у досягненні навчальних цілей до впливу на розвиток особистісних якостей, таких як мотивація, критичне мислення, креативність та самостійність. Також важливим є аналіз здобутого досвіду в контексті його взаємодії з іншими педагогічними інноваціями. Прогресивність підходу визначається не тільки його новизною, а й здатністю сприяти інклюзивності та диференціації навчання, задовольняючи різноманітні потреби учнів. Оцінка прогресивності досвіду дозволяє вчасно виявити потенційні недоліки або

бар'єри в його реалізації, що дає змогу своєчасно коригувати стратегію навчання для досягнення найбільш ефективних результатів.

Пряме копіювання педагогічного досвіду одних викладачів іншими часто неефективне і може призвести до гірших результатів. Використання досвіду колег не повинно бути автоматичним перенесенням чужих знахідок у власну практику, а має здійснюватися на основі їх переосмислення і творчої переробки, з урахуванням індивідуальності педагога. Викладач повинен прагнути залишатися собою, тобто зберігати педагогічну індивідуальність. Це не лише не знижує, а й суттєво підвищує ефективність навчання і виховання дітей, базуючись на запозиченні передового педагогічного досвіду [23]. Для забезпечення освіти в Україні висококваліфікованими педагогами необхідно всіляко покращувати процес виховання та навчання фахівців – фахову підготовку.

Фахова підготовка майбутніх викладачів закладів вищої освіти є комплексним і багатогранним процесом, що охоплює різні аспекти освіти та професійного розвитку. Вона включає як теоретичну підготовку, так і практичний досвід, необхідний для успішної педагогічної діяльності в умовах сучасної вищої освіти.

Ефективна фахова підготовка передбачає інтеграцію теоретичних знань з практичним досвідом. Це може включати практику в навчальних закладах, участь у навчальних проєктах та інших формах практичної діяльності. Згідно з дослідженнями В. Міллера, важливим аспектом є забезпечення майбутніх викладачів можливістю застосовувати теоретичні знання в реальних умовах навчального процесу, що сприяє розвитку практичних навичок і кращому розумінню педагогічних концепцій [41].

Критично важливими для фахової підготовки викладачів стали такі популярні течії, як наставництво та коучинг. Так, коли молодий фахівець приступає до виконання своїх обов'язків, за ним буде закріплений майстерний наставник, який зможе допомогти адаптуватися до нової ролі, надати поради та підтримку у вибудовуванні навчального процесу. Наставником може стати

особа, що працює у навчальному закладі, так і за його межами, головне, щоб вона володіла достатнім багажем вмінь та знань і мала відповідну освіту. Програми наставництва можуть включати регулярні консультації, спостереження за навчальними заняттями та зворотний зв'язок. Коучинг, в свою чергу, дозволяє викладачам працювати над удосконаленням своїх професійних навичок і досягненням особистих та професійних цілей [40].

Важливими елементами фахової підготовки є також процес оцінювання і зворотнього зв'язку. Оцінювання може включати як формальні, так і неформальні методи, такі як самооцінка, оцінка колег і студентів, а також результати навчальної діяльності. Зворотній зв'язок дозволяє викладачам отримувати інформацію про свою ефективність і вносити необхідні корективи у свою педагогічну практику [3].

Нині фахова підготовка включає все більше інноваційних технологій, серед яких: електронні платформи для навчання, віртуальні лабораторії та онлайн-курси. Ці технології дозволяють створювати гнучкі навчальні середовища, що відповідають сучасним вимогам і дозволяють викладачам та студентам інтерактивно взаємодіяти. Використання таких технологій може значно покращити процес навчання та підвищити ефективність фахової підготовки [42].

Сучасним трендом у фаховій підготовці викладачів стає орієнтація на компетентності, які повинні бути набуті в ході підготовки. Це включає як предметні знання, так і навички викладання, комунікації та критичного мислення [20] майбутніх викладачів.

Формування індивідуального стилю педагогічної діяльності потребує постійного самовдосконалення і готовності до змін. Фахова підготовка викладачів не завершується після отримання диплому, оскільки на них ще чекають курси підвищення кваліфікації, тренінги, вебінари тощо, що є важливими для підтримки та удосконалення педагогічних навичок протягом усієї кар'єри. Постійне оновлення знань і навичок дозволяє викладачам залишатися в курсі нових педагогічних практик і технологій, що дозволить

викладачам ефективніше реагувати на вимоги сучасної освіти та забезпечувати високу якість навчання [10].

В результаті аналізу формування індивідуального стилю педагогічної діяльності виявлено, що ефективна фахова підготовка є основою для розвитку унікального педагогічного стилю, який значно впливає на результативність навчального процесу. Важливість адаптації педагогічних методів до індивідуальних особливостей викладача та студентів підкреслює значення особистісних якостей педагогів, таких як емоційний інтелект і готовність до змін.

Доцільно вважати формування індивідуального педагогічного стилю майбутнього викладача важливим і комплексним процесом, що безпосередньо впливає на ефективність навчання та професійний розвиток. Цей процес має ґрунтуватися на інтеграції теоретичних знань і практичного досвіду, враховуючи індивідуально-психологічні особливості викладача, тип нервової системи та темперамент. Суттєвими аспектами у формуванні стилю є комунікативна культура, професійна свідомість, емоційна компетентність та здатність адаптувати свої методи до змінних умов навчального процесу.

Ключовими напрямками розвитку індивідуального стилю визначено: перетворення системи педагогічної комунікації, трансформація особистості педагога та корекція його ставлення до студентів, що сприяє створенню комфортного навчального середовища, в якому викладач не лише передає знання, але й сприяє особистісному розвитку студентів. Окрім цього, професійна компетентність викладача вимагає постійної рефлексії, самовдосконалення та інтеграції нових педагогічних підходів, таких як конструктивізм, диференціація і гуманістична педагогіка, які дозволяють створювати інклюзивне та динамічне середовище для навчання.

Необхідність розвитку індивідуального педагогічного стилю акцентується в контексті соціальних, культурних і психологічних факторів, які визначають ефективність педагогічного процесу. Важливим є також використання передового та новаторського досвіду, що дозволяє вдосконалювати практику викладання з урахуванням сучасних освітніх потреб. Інтеграція наукових і

практичних підходів, а також використання наставництва та коучингу стають важливими інструментами в підготовці майбутніх викладачів.

Отже, формування індивідуального стилю педагогічної діяльності є ключовим етапом професійного розвитку викладача, що забезпечує високий рівень навчання та сприяє успішному впровадженню сучасних освітніх технологій у процес викладання.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

2.1. Аналіз ефективності формування індивідуального стилю педагогічної діяльності у процесі фахової підготовки майбутнього викладача

Формування індивідуального стилю педагогічної діяльності є важливим аспектом професійної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти. Індивідуальний стиль визначає не лише методи і прийоми навчання, але й взаємодію з учнями, що суттєво впливає на результати освітнього процесу.

Наукові дослідження свідчать, що індивідуальний стиль педагогічної діяльності формується під впливом особистісних характеристик, професійних знань і досвіду. Важливими складовими цього процесу є самоаналіз, рефлексія та здатність до адаптації педагогічних стратегій відповідно до умов навчання. Професійна підготовка, яка включає практичні заняття, стажування та коучинг, створює умови для розвитку особистісного стилю викладання, адаптованого до конкретних учнівських потреб.

Вважаємо за доцільне провести аналіз ефективності формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача шляхом використання методів спостереження, педагогічного моніторингу, самоаналізу та опитування студентів. Цей підхід дозволить оцінити не лише технічну майстерність викладача, але й емоційний інтелект, здатність до емпатії та інші особистісні якості, що впливають на навчальний процес.

Важливо підкреслити, що для глибокого аналізу ефективності формування індивідуального стилю педагогічної діяльності важливо врахувати концепції педагогічної антропології та психології. Згідно з цими концепціями, кожен педагог є носієм унікального набору культурних, соціальних та психологічних

характеристик, які впливають на його професійну діяльність, тому формування стилю викладання відбувається не лише на основі засвоєння методик, але й через процеси самовизначення та самореалізації.

Для проведення дослідження ми вирішили звернутися за запозиченням досвіду до викладача Волинського національного університету імені Лесі Українки, який працює на педагогічному факультеті. Педагогом, яка погодилася поділитися своїм досвідом задля самоаналізу, виявлення недоліків у своїй роботі, стала Світлана Володимирівна С., досвід роботи якої складає 25 років.

Ми запропонували Світлані Володимирівні пройти опитування для виявлення її індивідуального стилю викладання (дод. Б), яке дасть уявлення про методи та підходи, якими користується педагог під час викладання. В процесі аналізу стилю викладання було проведено опитування серед студентів, а також самоаналіз педагога, що дозволило здійснити всебічну оцінку методів навчання та викладання, порівнюючи сприйняття студентами та самосприйняття викладача.

Результати тесту на виявлення індивідуального стилю педагогічної діяльності Світлани Володимирівни свідчать про:

1. Улюблений підхід до викладання: педагог надає перевагу інтерактивному підходу з акцентом на участь студентів. Це свідчить про бажання залучати студентів у навчальний процес.
2. Використання технологій: активно впроваджує новітні технології в навчання, що вказує на її сучасний підхід і готовність адаптовуватися до змін.
3. Стиль спілкування: Світлана Володимирівна описує свій стиль спілкування як дружній та відкритий, заохочуючи студентів ставити питання. Це створює комфортну атмосферу для навчання.
4. Оцінка успіхів студентів: успіхи студентів викладач оцінює шляхом створення проєктів та виконання практичних завдань, що сприяє розвитку критичного мислення та практичних навичок.

5. Ставлення до групових робіт: педагогиня заохочує та активно використовує групові роботи, що допомагає студентам розвивати навички роботи в команді.

6. Реакція на запитання студентів: вітає запитання і активно відповідає на них, що підкреслює її відкритість до діалогу, бажання працювати на спільну користь.

7. Підтримка мотивації: використовує різноманітні методи та заохочення для підтримки мотивації студентів, зокрема впроваджує рейтингову систему, запрошує студентів до формування навчальних курсів, заохочує ділитися своїми напрацюваннями у соціальних мережах, пропонує можливості для стажувань та закордонних практик, формує громадські ініціативи.

8. Стратегія подолання конфліктів: у випадку конфліктів намагається знайти компроміс, що вказує на вміння розв'язувати конфлікти.

9. Ставлення до зворотного зв'язку: завжди враховує зворотний зв'язок від студентів і прагне до змін, що підкреслює готовність до самоаналізу та вдосконалення.

10. Адаптація дисциплін: педагог завжди адаптує свої уроки в залежності від потреб студентів, що свідчить про гнучкість у викладанні.

11. Емоційний клімат у колективі: вважає емоційний клімат дуже важливим для навчання, а це відображає прагнення створити позитивну атмосферу.

12. Заохочення самостійного навчання: Світлана Володимирівна завжди надає ресурси і підтримку для самостійного навчання студентів, що стимулює їхню активність і ініціативність.

На думку педагогині, вона як викладач, має високий рівень інтерактивності, активно використовує сучасні технології, створює позитивну атмосферу для навчання. Її підходи до оцінювання, мотивації і взаємодії зі студентами свідчать про професіоналізм і готовність до адаптації, позитивно впливають на навчальний процес і сприяють розвитку студентів як особистостей.

Далі, із дозволу Світлани Володимирівни, ми вирішили опитати студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки, які навчаються на факультеті «Педагогічної освіти та соціальної роботи» і є її студентами. Їм ми запропонували проаналізувати діяльність Світлани Володимирівни (дод. В).

При аналізі анкет виявлено:

– інтерактивність занять: більшість студентів (75%) зазначили, що заняття є дуже інтерактивними, з можливістю висловити свою думку. Лише 25% відзначили, що заняття помірно інтерактивні. Це свідчить про те, що педагог активно залучає студентів до обговорень;

– використання технологій: 60% студентів відзначили, що викладач активно використовує сучасні технології на заняттях, 30% вважають, що технології використовуються, але не завжди, а 10% вказали на те, що технології практично не застосовуються. Це підкреслює готовність викладача впроваджувати новітні підходи;

– зрозумілість пояснень: 80% респондентів відзначили, що пояснення викладача дуже зрозумілі, і вони завжди можуть задати питання, 20% вказали на певну невизначеність у поясненнях. Це свідчить про чіткість і структурованість викладання навчального матеріалу;

– групові завдання: 70% студентів вважають групові завдання, які проводить Світлана Володимирівна, дуже корисними для навчання, 20% — що вони можуть бути корисними, але є труднощі. Лише 10% не вважають їх ефективними, тому це вказує на позитивне сприйняття колективної роботи педагогом та активне впровадження групових завдань;

– зворотний зв'язок: 90% студентів отримували корисні коментарі та рекомендації, що підвищує їхню мотивацію та сприяє розвитку, 10% вказали, що хотілося б більше зворотного зв'язку;

– підтримка мотивації: 80% студентів відзначили, що викладач дуже підтримує їхню мотивацію, завжди заохочує до навчання. 20% вказали на помірну підтримку. Це свідчить про енергійний підхід викладача, її зацікавленість у ефективному процесі навчання;

– реакція на запитання: 80% респондентів вважають, що викладач вітає запитання і активно відповідає на них. 20% зазначили, що іноді запитання можуть ігноруватися. Це вказує на відкритість педагога до діалогу;

– емоційний клімат: 75% студентів відзначили позитивний емоційний клімат на заняттях, що сприяє комфортному навчанню. 25% вказали на спокійний, але іноді напружений клімат;

– структура занять: 70% респондентів відзначили чітку і зрозумілу структуру занять. 30% вказали на незначну плутанину, що свідчить про добре організований навчальний процес;

– заохочення самостійного навчання: 70% студентів зазначили, що викладач завжди надає ресурси для самостійної роботи, 20% — іноді заохочує, але не завжди це дієво, 10% не вважають, що викладач підтримує самостійне навчання;

– задоволеність навчанням: 80% студентів висловилися, що дуже задоволені навчанням, тоді як 20% задоволені, але вважають, що є можливості для покращення;

– рекомендація викладача: 90% студентів готові рекомендувати цього викладача іншим, що є високим показником задоволення від навчання.

У підсумку, співставлення результатів опитування викладача та студентів демонструє загальну узгодженість у багатьох аспектах стилю викладання, зокрема в інтерактивності, використанні технологій та емоційному кліматі, викладач демонструє свій професійний рівень, активно використовує сучасні технології, намагається йти в ногу з часом. Студенти відзначають зрозумілість пояснень і активний зворотний зв'язок, що підтверджує ефективність стилю викладання. Однак є області для покращення, такі як зрозумілість пояснень, мотивація студентів та зворотний зв'язок.

Викладачу слід зосередитися на вдосконаленні своїх комунікаційних навичок, активному залученні студентів до обговорення їхнього навчання та пошуку нових методів підтримки їхньої мотивації. Це дозволить підвищити

якість навчального процесу і забезпечити ще більш ефективну взаємодію між викладачем і студентами.

Серед особливостей, якими можна надихнутися та запозичити від Світлани Володимирівни, – її здатність бути відкритою до нових ідей і підходів, а також ефективно використовувати інструменти для підтримки комунікації та зворотного зв'язку, такі як онлайн-платформи для взаємодії зі студентами. Вона вміє поєднувати теоретичні знання з практичними завданнями, що допомагає студентам не тільки засвоювати матеріал, а й застосовувати його в реальних ситуаціях. Такі підходи сприяють розвитку творчого підходу до навчання та стимулюють активність студентів. З огляду на ці якості, діяльність Світлани Володимирівни є прикладом того, як можна формувати ефективне навчальне середовище, яке сприяє підтримці та натхненню студентів для їхнього подальшого розвитку. Викладачка також виявляє гнучкість у підходах до різних груп студентів, враховуючи їх індивідуальні особливості та рівень підготовки. У такий спосіб вона не лише передає знання, але й допомагає формувати навички, необхідні для успіху в майбутньому.

Ми вирішили запитати у студентів, чи хотіли б вони стати таким педагогом, як Світлана Володимирівна, на що 10 із 10 опитаних відповіли схвально, оскільки вважають викладачку професіоналом своєї справи, тому оцінка професійної діяльності Світлани Володимирівни свідчить про те, що вона є висококваліфікованим спеціалістом, який мотивує студентів до успішного навчання та розвитку.

З метою порівняння різних підходів до викладання, використання технологій, мотивації до навчання, адаптації до індивідуальних потреб учасників навчально-виховного процесу ми вирішили звернутися до Закладу дошкільної освіти № 23 (ясла-садок) Луцької міської ради задля вивчення досвіду молодих та досвідчених педагогів, які працюють у цьому закладі, щоб знайти шляхи вирішення виявлених проблем у роботі викладача. Це дасть змогу підвищити ефективність навчального процесу та створити ще більш комфортне середовище для розвитку студентів.

Для дослідження було обрано чотири фахівці — два молодих педагоги, які працюють у закладі дошкільної освіти № 23 близько двох років і два досвідчених педагоги, працівники цього ж закладу, досвід роботи яких складає 15 та 22 роки. Усі вони мають свій унікальний стиль роботи, який ми вирішили проаналізувати, використовуючи тест для виявлення індивідуального педагогічного стилю (дод. А).

Серед молодих фахівців:

Анна Ковальова — студентка четвертого курсу педагогічного факультету, працює вихователькою у середній групі, досвід роботи 1 рік і 9 місяців. За підсумками тестування, Анна набрала 28 балів, що свідчить про її інтерактивний підхід. Вона активно використовує ігрові елементи під час занять і заохочує дітей задавати питання, що створює відкриту та комфортну атмосферу. Анна приділяє велику увагу емоційному стану дітей, завжди намагається створити позитивний клімат у групі. Її методи навчання включають інтерактивні ігри та творчі завдання, що сприяє активному розвитку комунікативних навичок у вихованців.

Олена Демчук — молода педагогиня, студентка п'ятого курсу педагогічного факультету, почала свою кар'єру в освіті 3 роки тому, 2 з яких працює вихователем у цьому навчальному закладі. За результатами тесту вона набрала 22 бали, що свідчить про збалансований підхід до навчання та виховання. Олена поєднує традиційні методи з новими, підтримуючи дисципліну у групі, але іноді виявляє меншу гнучкість у впровадженні інновацій. Вона активно взаємодіє із дітьми, звертає увагу на їхні питання, проте зазвичай відповідає на них після пояснення теми. Педагогиня поєднує використання групових та індивідуальних методів роботи.

Серед досвідчених педагогів:

Наталія Анатоліївна — досвідчений вихователь із понад 15-річним стажем. За результатами тесту вона набрала 18 балів, що свідчить про її традиційний підхід до навчання та виховання. Наталія дотримується чіткої структури заняття і вважає, що запитання дітей мають ставитися в кінці. Хоча вона активно використовує інтерактивні технології, зокрема сучасні ігри, проєкти та

дослідження, мультимедійні ресурси, проте її стиль викладання в основному базується на традиційних методах. Найбільше вона акцентує увагу на граматичній правильності мовлення дітей, що, на її думку, є основою для подальшого розвитку.

Ольга Федорівна — також досвідчений вихователь, яка працює в ЗДО понад 20 років. Її результати тесту показали 15 балів, що свідчить про традиційний стиль викладання. Ольга Федорівна вважає, що основна мета навчання — це набуття дитиною знань відповідно до її віку. Вона рідше використовує ігрові методики і більше зосереджена на теоретичному матеріалі. Однак, досвід педагогині дозволяє їй впевнено справлятися з групою, а діти поважають її за знання і вміння організувати заняття.

Аналіз діяльності педагогів показав різноманітність підходів у формуванні індивідуального стилю викладання. Молоді фахівці, такі як Анна Ковальова та Олена Демчук, демонструють високий рівень інтерактивності та залученості дітей у навчально-виховний процес. Водночас досвідчені вихователі, зокрема Наталія Анатоліївна та Ольга Федорівна, менше комунікують із інтерактивними технологіями та частіше дотримуються традиційних методів, що, хоч і забезпечує стабільність у навчальному процесі, але може мати меншу ефективність у розвитку творчих навичок дітей.

Цей досвід підкреслює важливість комбінування різних методів та методик навчання і виховання в освіті, що є критично важливим аспектом для забезпечення комплексного та гармонійного розвитку дітей. Використання інтерактивних, ігрових та традиційних підходів стимулює розвиток критичного мислення, комунікативних навичок та здатності до співпраці, тим самим готуючи дітей до успішної соціалізації в сучасному світі. Таким чином, застосування комплексного підходу в навчанні є ефективною стратегією для досягнення оптимальних результатів у розвитку дітей, що підкреслює важливість інтеграції знань педагогів з різних освітніх напрямків у цілісну картину їхньої діяльності.

Дослідження дозволяє провести порівняння між розвитком індивідуального стилю педагогічної діяльності молодих та досвідчених педагогів, що є важливим для підвищення ефективності навчального процесу.

Загалом, стиль викладання як молодих, так і досвідчених педагогів характеризується прагненням до досягнення високих результатів у навчанні та розвитку дітей. Обидві категорії педагогів орієнтовані на використання сучасних методів навчання, але є суттєві відмінності у підходах та реалізації цих методів. Молоді педагоги часто проявляють більшу відкритість до новітніх технологій та інноваційних методик, активно інтегруючи цифрові інструменти у процес навчання, а також мають більшу гнучкість у зміні підходів і намагаються використовувати інтерактивні методи для підвищення мотивації.

Досвідчені педагоги володіють багатим досвідом у адаптації навчальних програм та вправно використовують традиційні методи викладання, які давно підтвердили свою ефективність. Вони здатні більш чітко планувати навчальний процес, швидше орієнтуватися в ситуаціях, що виникають у групі та забезпечувати стабільність у досягненні навчальних цілей, проте часто можуть бути менш схильні до швидкого впровадження нових технологій, попри те, що багато з них активно інтегрують інноваційні методи, коли це необхідно для покращення результатів навчання.

Взаємодія між досвідченими та молодими педагогами може бути ефективною, коли вони обмінюються своїм досвідом і вчать один у одного. Молоді педагоги можуть черпати знання з досвіду старших колег, вчитися на їхніх помилках і здобути навички управління колективом та побудовою процесу навчання, що підтверджується здатністю досвідчених педагогів створювати стабільну навчальну атмосферу. З іншого боку, досвідчені педагоги, зокрема і Світлана Володимирівна, можуть навчитися від молодших колег більш адаптивно використовувати нові методи і технології, що сприятиме розвитку дітей у нових умовах.

Таким чином, можна стверджувати, що педагогічна діяльність молодих і досвідчених педагогів має спільні риси, зокрема орієнтацію на результат і розвиток учнів, але також має й відмінності, пов'язані з досвідом, використанням новітніх технологій та підходів до навчання. Порівняння цих стилів дозволяє виявити сильні сторони обох груп і сприяє розвитку педагогічної практики, коли молоді педагоги можуть переймати досвід старших колег, а досвідчені — оновлювати свої методи, впроваджуючи інновації в навчальний процес.

Отже, аналіз ефективності формування індивідуального стилю педагогічної діяльності показав, що індивідуальний стиль викладання є важливою складовою професійної діяльності викладача і залежить від впровадження практичних елементів у процесі фахової підготовки, таких як стажування, коучинг, самоаналіз та педагогічний моніторинг. Він визначає не лише методи та прийоми навчання, але й взаємодію з дітьми, що суттєво впливає на результати освітнього процесу.

Аналіз стилю викладання практикуючого викладача (на прикладі Світлани Володимирівни) показав, що її підхід до навчання сприяє активній участі студентів у процесі, використанню новітніх технологій та створенню комфортного емоційного клімату на заняттях. Результати опитувань студентів підтвердили ефективність індивідуального стилю викладання Світлани Володимирівни, зокрема щодо інтерактивності занять, використання технологій, мотивації студентів та створення позитивного емоційного клімату. Однак є й аспекти, що потребують вдосконалення, такі як ясність пояснень та кількість зворотного зв'язку. Дослідження також показують, що стиль викладання безпосередньо впливає на мотивацію учнів та їхні навчальні результати. Викладачі, які розвивають адаптивний та відкритий стиль, здатні створити позитивну атмосферу в колективі, що стимулює здобувачів освіти до активного навчання і залучення у навчальний процес. Успішна реалізація процесу формування індивідуального стилю педагогічної діяльності в рамках фахової

підготовки здатна суттєво підвищити якість освіти та задовільнити потреби студентів у сучасному освітньому просторі.

Порівняння підходів молодих і досвідчених педагогів виявило важливі відмінності у використанні педагогічних методик. Молоді педагоги демонструють більшу відкритість до новітніх технологій та інтерактивних методів, що дозволяє активно залучати учнів до навчання. Натомість досвідчені педагоги більше орієнтовані на традиційні методи, які перевірені роками, проте іноді не дають таких можливостей для розвитку творчих здібностей учнів.

Загалом, дослідження показало важливість поєднання традиційних та інноваційних методів у педагогічному процесі. Викладачі, які можуть адаптувати свій стиль до індивідуальних потреб студентів, створюють більш ефективне навчальне середовище, що сприяє розвитку не лише професійних знань, а й особистісних якостей студентів.

На прикладі нашого дослідження, можна простежити, як наполеглива праця, докладання чималих зусиль, творчий запал, прагнення стати кращим впливає на становлення педагога в освітній системі. Це не лише сприяє розвитку професійної ідентичності педагогів, але й формує основи для інновацій у навчальному процесі, що забезпечує якісну освіту для нових поколінь.

Ефективність формування індивідуального стилю також залежить від освітнього середовища. Інноваційні методи викладання, інтерактивні технології та активне залучення студентів у процес навчання сприяють розвитку унікальних педагогічних підходів, які можуть змінюватися в залежності від контексту.

2.2. Рекомендації щодо покращення процесу формування індивідуального стилю педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти у процесі фахової підготовки

Розвиток індивідуального стилю педагогічної діяльності є однією з важливих складових професійного зростання викладача вищого навчального закладу. Цей процес вимагає від педагога не лише глибоких знань у своїй

предметній галузі, але й здатності адаптуватися до змін, зберігаючи при цьому свою педагогічну ідентичність, оскільки стиль викладання викладача визначає ефективність навчального процесу, створює атмосферу взаємодії і взаєморозуміння між викладачем та студентами. Тому важливо зауважити, що індивідуальний стиль педагогічної діяльності не є статичним явищем, бо постійно змінюється під впливом досвіду, знань, особистих переконань і навіть зовнішніх обставин.

Враховуючи різноманітність методів навчання та підходів до викладання, кожен викладач формує свій унікальний стиль, який може значною мірою впливати на ефективність освітнього процесу, оскільки педагогічний стиль – це також про вміння доступно й цікаво подати навчальний матеріал.

В умовах сучасних вимог до освітнього процесу важливо допомогти майбутнім викладачам закладів вищої освіти у процесі фахової підготовки формувати не тільки теоретичні знання, але й практичні навички, необхідні для розвитку індивідуального педагогічного стилю. Оскільки кожен викладач має свій унікальний досвід, особистісні особливості та мотивацію, їхній педагогічний стиль повинен бути адаптованим до конкретних умов і потреб студентів.

З метою розвитку індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутніх викладачів закладів вищої освіти, вміння адаптуватися до індивідуальних потреб студентів, умов навчання, викликів суспільства, ми розробили рекомендації, що включають наступні складові:

1. Визначення та розвиток особистісних якостей майбутніх викладачів.

Педагогічний стиль безпосередньо залежить від особистісних якостей викладача, таких як емоційна стабільність, стресостійкість, комунікабельність та здатність до емпатії. Для формування цих якостей майбутнім викладачам доцільно впроваджувати вправи, спрямовані на розвиток самосвідомості та рефлексії, а також на підвищення емоційної інтелігентності (додаток д). Важливими є також тренінги з розвитку навичок ефективної комунікації, які

допоможуть майбутнім викладачам краще розуміти потреби студентів і встановлювати з ними продуктивний контакт.

2. Використання інтерактивних методів навчання.

Для формування індивідуального стилю викладання важливо, щоб майбутні викладачі оволоділи сучасними інтерактивними методами навчання, які дозволяють залучати студентів до активної роботи, стимулюючи їх до самостійного пошуку інформації і критичного мислення. Зокрема, варто звернути увагу на такі методи, як кейс-методи, рольові ігри, групові дискусії та проєктне навчання. Вони сприяють розвитку педагогічного стилю викладача, оскільки дозволяють адаптувати підхід до кожного студента, враховуючи його інтереси та потреби.

3. Постійне вдосконалення професійних компетенцій.

Педагогічний стиль викладача також залежить від рівня його професійної підготовки та здатності до самоосвіти. Майбутні викладачі повинні мати можливість постійно оновлювати свої знання в межах предметної області та педагогічної майстерності. Окрім курсів підвищення кваліфікації, важливо заохочувати вивчення нових педагогічних технологій, методів навчання та інструментів для онлайн-освіти, що особливо актуально в умовах цифровізації освіти.

4. Індивідуалізація педагогічного підходу.

Індивідуалізація навчання є важливим аспектом розвитку індивідуального педагогічного стилю. Викладачі повинні вміти адаптувати свої методи та підходи до специфіки студентів, зважаючи на їхній рівень знань, мотивацію до навчання та особистісні особливості. Для цього доцільно використовувати інструменти діагностики та моніторингу, які дозволяють точно визначити потреби та переваги студентів.

5. Розвиток критичного мислення і творчих здібностей.

Для формування індивідуального педагогічного стилю важливо сприяти розвитку у майбутніх викладачів критичного мислення та здатності до творчого підходу в навчанні. Це дозволяє не лише адаптуватися до змін, а й бути

ініціативним у пошуку нових підходів до навчання та розвитку студентів. Створення атмосфери, що заохочує до творчості, сприяє розвитку власного педагогічного стилю та дозволяє викладачам знаходити нові шляхи для ефективного викладання.

Враховуючи сучасні тенденції та дослідження цієї галузі, ми розробили рекомендації, які допоможуть майбутнім викладачам закладів вищої освіти у створенні індивідуального стилю педагогічної діяльності, сформувавши їх за такими напрямками:

- аналіз особистих якостей та педагогічної філософії;

Першим кроком у формуванні індивідуального стилю є усвідомлення власних педагогічних уподобань і філософії. Важливо, щоб вчитель визначив свої сильні та слабкі сторони, що допоможе при виборі найефективніших методів навчання. Самоаналіз і зворотній зв'язок від учнів та колег є корисними інструментами для цього. Останні дослідження підкреслюють, що чітке усвідомлення власних педагогічних принципів та особистих уподобань дозволяє педагогам ефективніше адаптувати свої методи до потреб учнів.

- індивідуалізація підходів до навчання;

Сучасні дослідження підтверджують, що індивідуалізація навчального процесу є ключовим чинником успіху в освіті. Це включає адаптацію завдань та методів відповідно до рівня підготовки учнів, їхніх інтересів і стилів навчання. Вчителі повинні використовувати різні педагогічні техніки, такі як проєктна діяльність, диференційоване навчання, інтерактивні завдання для створення індивідуального підходу. Згідно досліджень, застосування адаптивних методів навчання підвищує мотивацію і досягнення учнів.

- впровадження новітніх технологій;

Інтеграція новітніх технологій у навчальний процес може суттєво покращити результати навчання. Сучасні цифрові інструменти, такі як планшети, інтерактивні дошки та онлайн-платформи, дозволяють вчителям створювати динамічні уроки. Технології можуть бути використані для адаптації матеріалів до індивідуальних потреб учнів і забезпечення гнучкості в навчанні.

Останні дослідження показують, що технології значно покращують якість навчального процесу і підвищують зацікавленість учнів.

- створення підтримувального навчального середовища;

Ефективний педагогічний стиль передбачає створення позитивного і підтримувального навчального середовища. Це включає як фізичний простір, так і психологічний клімат у колективі. Вчитель повинен забезпечувати учням комфортні умови для навчання, підтримувати їхню мотивацію і створювати атмосферу довіри, бо позитивне навчальне середовище сприяє кращому засвоєнню матеріалу і розвитку учнів.

- оцінка та корекція педагогічних методів;

Регулярна оцінка ефективності педагогічних методів і технік є важливою частиною розвитку індивідуального стилю. Вчитель повинен постійно аналізувати результати навчання учнів, отримувати зворотний зв'язок і вносити необхідні корективи в свою практику. Це дозволяє удосконалювати методи роботи і забезпечувати більш ефективне навчання. Останні дослідження підкреслюють, що систематичний аналіз і корекція педагогічної діяльності допомагають покращити результати учнів.

- залученість учнів до процесу навчання;

Залучення учнів у процес планування та реалізації навчальних завдань може значно підвищити їхню мотивацію і активність. Педагог може організувати обговорення, де учні висловлюють свої побажання та ідеї, що дозволяє краще відповідати на їхні потреби і інтереси. Це підходить для створення персоналізованого навчального процесу і забезпечить високий рівень залучення учнів.

- активна співпраця з батьками та іншими фахівцями;

Тісна співпраця з батьками та іншими спеціалістами, такими як психологи або логопеди, є важливим аспектом створення індивідуального педагогічного стилю. Спільна робота дозволяє краще розуміти потреби учнів і забезпечувати комплексний підхід до їхнього розвитку. Батьки можуть надати важливу

інформацію про особливості дітей і допомогти в реалізації навчальних завдань вдома.

- застосування рефлексії у педагогічній діяльності;

Рефлексія є важливим інструментом для вдосконалення педагогічного стилю. Вчитель повинен регулярно аналізувати свою практику, оцінювати ефективність використаних методів і шукати нові підходи до навчання. Цей процес допомагає виявити сильні та слабкі сторони і впроваджувати необхідні зміни, оскільки рефлексивний підхід дозволяє вчителям удосконалювати свої навички і підвищувати якість навчання.

Формування індивідуального педагогічного стилю майбутніх викладачів є ключовим аспектом фахової підготовки у вищих навчальних закладах. Це не лише питання розуміння теоретичних основ педагогіки, але й здатність реалізувати ці знання в реальних умовах навчального процесу, з урахуванням власних особистісних якостей і потреб студентів. Кожен викладач розвиває свій унікальний педагогічний стиль, який може суттєво вплинути на ефективність навчання та взаємодії з аудиторією. Для подальшого розвитку викладацького стилю і вдосконалення практики викладання ми підібрали ряд завдань, які можуть бути корисними для розвитку індивідуального стилю педагогічної діяльності. Ці завдання доречно виконати студентам педагогічних вишів задля покращення уявлення про професійне становлення педагога, рід його діяльності та методи роботи, а педагогам, які уже працюють у освітніх закладах — задля проведення самоаналізу та вдосконалення методів роботи.

Щоб допомогти майбутнім викладачам формувати і вдосконалювати свій стиль, варто звернути увагу на низку аспектів підготовки задля професійного розвитку, тому ми підготували практичні поради для педагогів:

1. Майбутнім викладачам доцільно регулярно вести педагогічний щоденник, де вони могли б аналізувати свої заняття, оцінювати, що вдалося, а що потребує вдосконалення. Це допоможе покращити усвідомлення своїх сильних і слабких сторін у педагогічній діяльності.

2. Включити в програму підготовки спеціальні курси з розвитку рефлексії та самосвідомості, зокрема через аналіз відеозаписів своїх занять. Це дозволить об'єктивно оцінювати свої педагогічні стратегії та коригувати їх для кращого сприйняття студентами.

3. Під час підготовки майбутніх викладачів необхідно активно інтегрувати цифрові інструменти у навчальний процес. Використання таких платформ, як Google Classroom, Moodle, Kahoot або Padlet для створення інтерактивних завдань, тестів та опитувань значно збільшує мотивацію студентів і допомагає викладачам адаптувати свої заняття до потреб сучасного покоління.

4. Оскільки кожен викладач має свої особливості, варто заохочувати застосування персоналізованих освітніх технологій. Наприклад, використання адаптивних навчальних платформ дозволяє підлаштовувати матеріал під рівень знань кожного студента, що сприяє розвитку індивідуального стилю викладання.

5. Для розвитку емоційного інтелекту доцільно включити в програму підготовки практичні тренінги з управління емоціями, активного слухання та вирішення конфліктів. Це можна реалізувати через ролеві ігри та тренінги, де викладачі будуть вчитися емоційно підтримувати студентів та знаходити підхід до кожного.

6. Використання методів «відкритого спілкування» на заняттях, коли студенти можуть безпосередньо обговорювати свої питання, проблеми або ідеї, дозволяє створити атмосферу довіри і взаємопідтримки. Важливо, щоб викладачі вміли не лише викладати матеріал, але й бути слухачами та емоційно підтримувати студентів.

7. Активно використовувати методи, що сприяють розвитку критичного мислення у студентів. Наприклад, проведення дебатів, ролевих ігор або вирішення кейсів дозволяє студентам не лише освоювати теоретичні знання, але й застосовувати їх на практиці, що стимулює інтелектуальний розвиток.

8. Включення проєктної діяльності в навчальний процес дозволяє майбутнім викладачам проявити свою індивідуальність у підходах до навчання.

Студенти, працюючи над реальними проєктами, мають можливість не лише набути теоретичних знань, але й реалізувати їх у практичному контексті.

9. Викладачам варто рекомендувати участь у професійних конференціях, вебінарах, курсах підвищення кваліфікації. Це дозволить не тільки підтримувати актуальність своїх знань, а й знайомитися з новими методами викладання, що можуть бути інтегровані в індивідуальний педагогічний стиль.

10. Створення професійних спільнот викладачів для обміну досвідом та методиками дозволяє не лише отримати нові ідеї для розвитку стилю викладання, але й сприяє професійному зростанню та взаємопідтримці серед колег.

Включення цих практичних завдань у навчальний процес може допомогти викладачеві розвинути індивідуальний стиль викладання, враховуючи відгуки студентів, та зосередитися на важливих аспектах, які потребують вдосконалення.

Таким чином, ми бачимо, що формування індивідуального педагогічного стилю є складним і багатограним процесом, що потребує постійного розвитку і вдосконалення. Використання сучасних технологій, індивідуалізація навчального процесу, створення підтримувального середовища і регулярна оцінка методів навчання є ключовими аспектами в створенні ефективного педагогічного стилю. Співпраця з учнями, батьками та іншими фахівцями, а також постійна рефлексія допоможуть педагогам досягти високих результатів щоб забезпечити якісний навчальний процес.

У рамках ініціативи, спрямованої на покращення педагогічного стилю викладачів у вищих навчальних закладах, пропонуємо університетам, які готують фахівців у педагогічній галузі взяти до уваги наступні рекомендації та працювати згідно плану:

1. Проаналізувати педагогічний стиль викладачів:
  - провести первинне опитування серед викладачів для визначення їхніх сильних та слабких сторін у педагогічній діяльності;

- використати анкети або інтерв'ю для збору інформації про методи викладання, комунікаційні навички та використання технологій у навчальному процесі;

- розробити індивідуальні профілі для кожного викладача, щоб зрозуміти їхні потреби у професійному розвитку.

2. Розробити індивідуальні плани розвитку для викладачів:

- на основі результатів аналізу, розробити індивідуальні плани розвитку для кожного викладача, які включатимуть рекомендації щодо покращення їхнього педагогічного стилю;

- план розвитку може містити поради щодо вдосконалення використання технологій, розвитку емоційного інтелекту, а також застосування нових педагогічних методів, таких як проєктне навчання чи кейс-методи.

3. Організація тренінгів і воркшопів:

- провести серію тренінгів, спрямованих на підвищення професійних компетенцій викладачів у використанні сучасних технологій (наприклад, Moodle, Google Classroom, Kahoot);

- залучити експертів для проведення воркшопів з розвитку педагогічних навичок, комунікаційних здібностей та емоційного інтелекту викладачів;

- зосередити увагу на інтерактивних методах навчання, що дозволяють підвищити залученість студентів.

4. Запровадження регулярного моніторингу та зворотного зв'язку:

- створити систему регулярного моніторингу ефективності змін у педагогічному стилі через опитування та анкети серед студентів;

- запровадити механізм постійного зворотного зв'язку, щоб викладачі мали можливість коригувати свої методи в залежності від результатів оцінки їх роботи студентами;

- враховувати цей зворотний зв'язок для оновлення індивідуальних планів розвитку викладачів.

5. Підвищення мотивації викладачів через підтримку і визнання:

- підвищити мотивацію викладачів до участі в ініціативі через систему визнання досягнень, наприклад, через нагороди або сертифікати за успішне впровадження нових педагогічних практик;

- створити платформу для обміну досвідом серед викладачів, де вони можуть ділитися результатами впровадження нових методів і технологій.

6. Інтеграція змін у систему професійного розвитку:

- включити розроблені індивідуальні плани розвитку в офіційну систему професійного розвитку викладачів університету;

- розробити програми сертифікації або акредитації для викладачів, які успішно реалізують нові підходи в педагогічному стилі;

- створити програми наставництва, де більш досвідчені викладачі можуть ділитися своїм досвідом і надавати підтримку молодшим колегам.

7. Постійне вдосконалення ініціативи:

- проводити регулярні оцінки успішності реалізації проекту та виявляти нові потреби викладачів;

- враховувати відгуки студентів та викладачів, щоб удосконалити ініціативу і адаптувати її до змін у навчальному процесі.

Впровадження цих рекомендацій дозволить університету не лише підвищити ефективність викладання, а й забезпечити сталий розвиток педагогічної майстерності викладачів у майбутньому. Очікуваними результатами є: покращення педагогічного стилю викладачів та їхньої здатності ефективно використовувати новітні технології у навчанні; підвищення мотивації студентів завдяки використанню інтерактивних та інноваційних методів викладання; професійний розвиток викладачів, що сприятиме загальному підвищенню якості освітнього процесу в університеті.

Розроблені рекомендації щодо формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача закладу вищої освіти у процесі фахової підготовки можуть бути використані для створення програм і курсів, спрямованих на розвиток індивідуального стилю викладання. Це включає інтеграцію сучасних педагогічних підходів, використання новітніх технологій у

навчальному процесі, а також розвиток професійних і особистісних компетенцій викладачів.

Зважаючи на викладене, формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача є ключовим фактором для успіху викладача закладу вищої освіти. Цей процес потребує постійного самовдосконалення, впровадження нових підходів і методик, а також здатності до гнучкої адаптації в умовах сучасного освітнього простору. Для досягнення цієї мети необхідно включати в навчальний процес різноманітні методи, спрямовані на розвиток особистісних якостей, професійних компетенцій і творчого підходу до навчання. Застосування інтерактивних методів, розвиток самосвідомості та постійний професійний розвиток є основними складовими, які сприяють формуванню ефективного педагогічного стилю, що, у свою чергу, позитивно впливає на результативність навчання студентів. Для цього необхідно поєднувати теоретичну підготовку з практичними вправами, тренінгами та активними методами навчання, що дозволяють майбутнім викладачам адаптуватися до змінних умов навчального процесу. Використання сучасних технологій, розвиток комунікативних навичок і емоційного інтелекту, а також постійний професійний розвиток є основними факторами, що сприяють формуванню ефективного індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача закладу вищої освіти.

ВИСНОВКИ

У результаті виконання кваліфікаційної роботи магістра були зроблені наступні висновки:

Проаналізувавши поняття та складові індивідуального стилю педагогічної діяльності, визначено, що індивідуальний педагогічний стиль – це складна система, яка включає в себе зовнішній вигляд, характер та особливості поведінки викладача. Визначено основні компоненти індивідуального стилю педагогічної діяльності, серед яких: особистісні характеристики викладача, методичні підходи та техніки навчання, організаційні навички, адаптивність до змін, рефлексія та самооцінка.

У процесі аналізу теоретичних підходів до формування індивідуального педагогічного стилю виявлено, що цей процес є багатограним і комплексним, а різноманітні теорії та моделі підкреслюють важливість індивідуальності педагога, його особистісних якостей і професійних компетенцій. Успішний педагог може поєднувати ці складові, створюючи унікальний стиль, який допомагає йому досягати поставлених цілей у навчанні та вихованні учнів. Досліджено, що різні стилі педагогічної комунікації зокрема емоційно-імпровізаційний, емоційно-методичний, розсудливо-імпровізаційний, розсудливо-методичний та індивідуальний у процесі викладання можуть стати частиною індивідуального стилю педагогічної діяльності викладача.

Важливою умовою формування індивідуального стилю педагогічної діяльності є ефективна фахова підготовка, яка має включати не тільки теоретичні знання, а й розвиток критичних та творчих здібностей, комунікативних навичок, здатності до рефлексії та самовдосконалення. Дослідження також підкреслюють важливість постійного професійного розвитку педагогів. Використання інноваційних технологій, інтерактивних методів навчання та адаптація до індивідуальних потреб учнів допомагає створювати більш гнучке, інклюзивне і ефективне навчальне середовище.

В емпіричному дослідженні було проаналізовано вплив індивідуального стилю педагогічної діяльності на ефективність навчального процесу в закладах вищої освіти. В рамках дослідження, педагог Світлана Володимирівна С., викладач в університеті з 25-річним досвідом, здійснила самоаналіз своїх методів і підходів у педагогічній діяльності. Крім того, було проведено опитування серед студентів, присвячене оцінці її роботи. Результати аналізу показали, що індивідуальний стиль викладання Світлани Володимирівни характеризується високим рівнем інтерактивності, активним використанням сучасних технологій та створенням позитивного емоційного клімату. За даними опитування студентів, 75% респондентів відзначають інтерактивність її занять, 90% отримують корисний зворотній зв'язок, а 80% вказують на підвищену мотивацію завдяки її педагогічним методам. Такі підходи сприяють розвитку критичного мислення та практичних навичок у студентів, що підтверджується високим рівнем задоволеності навчанням (80%).

З метою порівняння різних підходів до формування індивідуального стилю під час безпосередньої педагогічної діяльності, досліджено досвід молодих та досвідчених педагогів. Під вибірку потрапили педагоги-вихователі, які працюють у закладі дошкільної освіти № 23 (ясла-садок) Луцької міської ради. Аналіз показав, що педагоги із не великим досвідом, такі як Анна Ковальова та Олена Демчук, активно використовують інтерактивні методи та ігрові елементи, що сприяє розвитку комунікативних навичок у дітей. Натомість досвідчені педагоги, зокрема Наталія Анатоліївна та Ольга Федорівна, орієнтуються на традиційні підходи, які включають чітко структуровані заняття та акцент на граматичній правильності мовлення. Хоч такі методи і забезпечують стабільність навчального процесу, вони потребують оновлення для стимулювання творчих здібностей дітей та розвитку їхньої ініціативності.

Доведено, що лише спільними зусиллями педагогів із різними стилями педагогічної діяльності можна досягти оптимальних результатів у формуванні ефективного навчального середовища. Поєднання інтерактивних методів молодих фахівців з традиційними підходами досвідчених педагогів сприяє

розвитку творчих та комунікативних навичок дітей, що забезпечує більш гнучкий та адаптований до сучасних вимог процес навчання, тому важливо активно обмінюватися досвідом та інноваціями, щоб вдосконалювати педагогічну діяльність та відповідати на виклики сучасної освіти.

Таким чином, дослідження підтверджує важливість інтеграції інтерактивних та традиційних методів у педагогічний процес для забезпечення ефективного розвитку учасників навчально-виховного процесу. Різноманітність підходів дозволяє гнучко адаптуватися до індивідуальних потреб, підвищуючи загальну якість освіти та підтримуючи мотивацію.

Отже, формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача є важливим чинником для підвищення ефективності навчального процесу в умовах вищої освіти, що підтверджується результатами проведеного дослідження.

Зважаючи на викладене, формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача є ключовим фактором для успіху викладача закладу вищої освіти. Цей процес потребує постійного самовдосконалення, впровадження нових підходів і методик, а також здатності до гнучкої адаптації в умовах сучасного освітнього простору. Розроблені рекомендації щодо вдосконалення фахової підготовки майбутніх викладачів включають використання різноманітних методик, спрямованих на розвиток особистісних якостей, професійних компетенцій і творчого підходу до навчання. Необхідно поєднувати теоретичну підготовку з практичними вправами, тренінгами та активними методами навчання, що дозволять майбутнім викладачам адаптуватися до змінних умов навчального процесу. Використання сучасних технологій, розвиток комунікативних навичок і емоційного інтелекту, а також постійний професійний розвиток є основними факторами, що сприяють формуванню ефективного індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього викладача закладу вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богданова Л. А. Творчий підхід у педагогічній діяльності: аналіз індивідуального стилю. *Педагогічна психологія і практика*. 2023. Т. 32, № 2. С. 58–73.
2. Бондаренко А. О. Психологія педагогічної діяльності: навч. пос. Харків: Фоліо, 2017. 250 с.
3. Бондаренко Н. П. Значення зворотного зв'язку у навчальному процесі. *Журнал освіти та психології*. 2020. Т. 8, № 2. С. 33–47.
4. Гончарова О. В. Методичні аспекти організації навчального процесу. Київ: Педагогічна думка, 2022. 200 с.
5. Горбунова Т. Передовий та новаторський досвід у навчально-виховному процесі. *Методичний журнал*. 2022. Т. 15. С. 12–15.
6. Гриненко К. Взаємодія вчителя і учнів: психологічні аспекти. *Вісник освіти*. 2022. Т. 19, № 3. С. 102–110.
7. Іванова Л. П. Сучасні педагогічні технології. Харків: Видавництво «Освіта», 2022. 180 с.
8. Іванова Т. В. Індивідуальні особливості педагогічного спілкування та їх вплив на ефективність навчального процесу. *Журнал педагогічних досліджень*. 2023. Т. 45, № 3. С. 112–126.
9. Коваль О. Психологічні характеристики вчителя та їх вплив на стиль навчання. *Психологія в освіті*. 2020. Т. 31, № 4. С. 58–65.
10. Коваленко О. П. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності та його вплив на ефективність навчального процесу. *Психологія та освіта*. 2021. Т. 29, № 1. С. 45–60.
11. Коваленко Т. В. Психологія навчання: нові підходи. Львів: Наукова думка, 2023. 220 с.
12. Ковальчук І. Р. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності та його вплив на навчальний процес. *Журнал педагогічних досліджень*. 2022. Т. 37, № 1. С. 92–105.

13. Ковальчук Н. В. Педагогічний стиль викладача як фактор успішності навчання. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. 2021. Т. 1, № 17. С. 54–59.
14. Кузьменко В. Г. Педагогічний стиль: основні компоненти та їх значення. Київ: Либідь, 2018. 210 с.
15. Левченко Т. Реакції учнів на методи навчання: вплив на педагогічний стиль. *Освітні технології*. 2021. Т. 37, № 5. С. 90–97.
16. Лисенко І. С. Емоційна інтелігентність вчителя: вплив на навчальний процес. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2019. 180 с.
17. Макаренко А. Професійний розвиток педагога: активність та інтеграція нових знань. *Журнал психолого-педагогічних досліджень*. 2023. Т. 11. С. 1–15.
18. Мартиненко А. В. Індивідуальні особливості педагогічної діяльності: зв'язок з типом нервової системи. *Наукові записки Інституту педагогіки*. 2019. Т. 15, № 1. С. 56–67.
19. Мельник О. В. Різноманітність стилів педагогічної діяльності: сучасний аналіз. *Освітні інновації*. 2021. Т. 28, № 4. С. 114–128.
20. Олійник В. С. Співчуття вчителя як фактор навчальної успішності учнів. *Психологія і освіта*. 2021. Т. 11, № 2. С. 77–89.
21. Олійник Т. С. Стиль спілкування в педагогічній діяльності. Одеса: Астропринт, 2020. 150 с.
22. Петрова І. Значення педагогічної індивідуальності у використанні досвіду колег. *Освітній простір України*. 2023. Т. 5. С. 12–20.
23. Петрова М. Ю. Динаміка педагогічного процесу. Одеса: Фенікс, 2021. 200 с.
24. Потапюк Л. М., Лінник Б. В. Вплив воєнного конфлікту на розвиток зв'язного мовлення дітей з особливими освітніми потребами: виклики та стратегії підтримки. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: Збірник наукових праць*. Вип. 1 (108). Київ, 2024. С. 151–160.

25. Потапюк Л. М., Лінник Б. В. Реалізація компетентнісного підходу в сучасній освіті як необхідна умова підвищення конкурентоспроможності майбутнього фахівця. *Соціально-психологічна допомога і соціальна робота: виклики сучасності*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. Конф. (м. Луцьк, 18-19 квітня 2024 р.). Луцьк: відділ іміджу та промоції ЛНТУ, 2024. С. 409-417.
26. Потапюк Л.М., Лінник Б.В. Розвиток та впровадження інклюзивної освіти в умовах дистанційного навчання: виклики та перспективи. *Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки* : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 23 листопада 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 236-238.
27. Сидоренко А. Соціально-культурний контекст і стиль викладання. *Журнал педагогічних наук*. 2021. Т. 42, № 1. С. 75–82.
28. Сидорова М. А. Трансформаційні процеси в педагогічній комунікації: шлях до формування індивідуального стилю. *Педагогічна психологія та практика*. 2022. Т. 38, № 2. С. 85–99.
29. Шевченко Т. М. Психологічні аспекти ефективності педагогічної діяльності. *Журнал освітньої психології*. 2020. Т. 10, № 3. С. 12–25.
30. Adams L. Reflection and self-assessment: Key components for teacher development. *Journal of Educational Research*. 2021. Vol. 114, No 6. P. 601–613.
31. Barker D. J. Professional competence in higher education: Theory and practice. Рутледж, 2022. 300 с.
32. Bonwell C. C., Eison J. A. Active learning: Creating excitement in the classroom. Джосі-Басс, 2019. 250 с.
33. Brown J., Green T. Classroom management strategies and teaching style. *Journal of Classroom Interaction*. 2021. Vol. 56, No 2. P. 78–89.
34. Brusilovsky P., Millán E. The Adaptive Web: Methods and strategies of web personalization. Спрінгер, 2021. 400 с.
35. Elstad E. Emotional competence in teaching: A review of the literature. *Educational Research Review*. 2020. Vol. 15. P. 100–115.

36. Ewell P. The role of competency-based education in higher learning. Джосі-Басс, 2021. 230 с.
37. Gardner H. Multiple intelligences and pedagogy: Contemporary perspectives. *Journal of Educational Psychology*. 2022. Vol. 112, No 2. P. 250–263.
38. Gunter R. E., Gunter P. L. The impact of teaching methods on student engagement: A comparison of active learning and traditional lectures. *Educational Research Review*. 2018. Vol. 25. P. 22–30.
39. Hargreaves A., Fullan M. Professional capital: Transforming teaching in every school. Teachers College Press, 2022. 320 с.
40. Johnson J. Integrating technology in the classroom: Adapting traditional methods to modern education demands. *International Journal of Teaching and Learning*. 2018. Vol. 10, No 2. P. 123–135.
41. Johnson R., Lee M. Teaching styles and their impact on student engagement. *International Journal of Education*. 2023. Vol. 48, No 3. P. 320–334.
42. Jones S., Taylor C. Cultural and social factors in teaching: A comprehensive review. *Social Education Journal*. 2022. Vol. 39, No 3. P. 187–200.
43. Meyer R. Emotional intelligence and teacher effectiveness: The impact of self-regulation and empathy. *Journal of Educational Psychology*. 2020. Vol. 112, No 3. P. 455–468.
44. Miller W. Integrating theory and practice in higher education. Academic Press, 2023. 270 с.
45. Means B., Bakia M., Murphy R. Learning online: What research tells us about whether, when and how. Рутледж, 2019. 350 с.
46. Smith A. The role of individual teaching styles in modern education. *Contemporary Educational Research*. 2022. Vol. 30, No 1. P. 45–58.
47. Smith K. Adaptability in teaching: Embracing change and innovation in education. *Journal of Teacher Education*. 2023. Vol. 78, No 4. P. 234–245.
48. Wang Y., Dron J. Understanding teaching styles: A pedagogical perspective. *Journal of Educational Psychology*. 2021. Vol. 113, No 4. P. 573–585.

49. White R. Interactive teaching methods and student performance: A case study. *Educational Technology Research*. 2023. Vol. 28, No 4. P. 405–419.

ДОДАТКИ

**Тест для виявлення індивідуального
педагогічного стилю майбутнього викладача закладу вищої освіти**

Інструкція: відповідайте на запитання, обираючи один з варіантів відповідей (а, в або с), який найкраще описує вашу думку. Записуйте бали, які відповідають кожному варіанту.

Завдання:

1. Як ви організовуєте навчальний процес під час занять?
  - а) включаю ігрові елементи для залучення дітей; (3 бали)
  - б) дотримуюсь чіткої структури, але залишаю місце для імпровізації; (2 бали)
  - с) викладаю матеріал у традиційній формі без великих змін. (1 бал)
2. Як ви ставитеся до запитань дітей під час заняття?
  - а) заохочую їх задавати питання у будь-який момент; (3 бали)
  - б) відповідаю на питання після пояснення; (2 бали)
  - с) вважаю, що запитання мають ставитися в кінці. (1 бал)
3. Яке ваше ставлення до групових ігор?
  - а) вважаю їх важливими для розвитку соціальних навичок; (3 бали)
  - б) використовую їх, але не завжди; (2 бали)
  - с) вважаю, що краще зосередитися на індивідуальній діяльності. (1 бал)
4. Як ви реагуєте на помилки дітей?
  - а) допомагаю їм зрозуміти помилку і вчити їх, як її виправити; (3 бали)
  - б) вказую на помилку, але продовжую заняття; (2 бали)
  - с) вважаю, що діти мають самі навчитися на своїх помилках. (1 бал)
5. Яка ваша реакція на зворотний зв'язок від батьків?
  - а) завжди прислухаюся і намагаюся врахувати їхню думку; (3 бали)
  - б) іноді враховую, якщо вважаю це доцільним; (2 бали)
  - с) не приділяю цьому особливої уваги. (1 бал)
6. Які методи навчання ви використовуєте найчастіше?

- a) інтерактивні, ігрові методи та практичні завдання; (3 бали)
  - b) традиційні заняття та розповіді; (2 бали)
  - c) використовую лише підручники та конспекти. (1 бал)
7. Як ви підтримуєте емоційний комфорт дітей під час занять?
- a) завжди створюю позитивну атмосферу та підтримую довіру; (3 бали)
  - b) стараюся бути уважною, але іноді виникають труднощі; (2 бали)
  - c) вважаю, що діти повинні адаптуватися до умов. (1 бал)
8. Яке місце в навчанні займає творчість?
- a) творчість є ключовим елементом у навчальному процесі; (3 бали)
  - b) використовую творчі завдання час від часу; (2 бали)
  - c) вважаю, що важливіші факти та знання. (1 бал)
9. Як ви оцінюєте рівень знань дітей?
- a) оцінюю за активністю, зусиллями та досягненнями; (3 бали)
  - b) використовую тести та спостереження; (2 бали)
  - c) вважаю оцінку головним показником успіху і визначаю за одним критерієм. (1 бал)
10. Як ви ставитеся до партнерства з батьками?
- a) активно залучаю їх до процесу навчання; (3 бали)
  - b) взаємодію з ними, але не завжди активно; (2 бали)
  - c) вважаю, що це не так важливо. (1 бал)

Підрахуйте загальну кількість балів.

Результати:

25–30 балів - «інтерактивний педагог». Ви створюєте активну та залучену навчальну атмосферу, використовуєте ігрові елементи і прагнете до розвитку дітей. Ваш стиль викладання є гнучким, і ви готові адаптуватися до потреб своїх вихованців.

16–24 бали – «збалансований педагог». Ви поєднуєте традиційні та сучасні методи, створюючи збалансовану атмосферу для навчання. Ваш підхід є

практичним, але іноді ви можете бути менш гнучкими у використанні нових елементів.

10–15 балів – «традиційний педагог». Ваш індивідуальний стиль викладання базується на усталених методах. Ви дотримуетесь традиційної структури, і ваше навчання може бути менш інтерактивним. Можливо, варто розглянути можливість впровадження нових елементів у педагогічну практику.

Анкета для викладачів

«Виявлення індивідуального стилю педагогічної діяльності»

Інструкція: відповідайте на запитання, обираючи один з варіантів відповідей (а, в або с), який найкраще відображає ваш підхід до викладання. Записуйте бали, які відповідають кожному варіанту.

Завдання:

1. Який підхід до викладання вам найбільше подобається?
  - а) інтерактивний, з акцентом на участь студентів;
  - б) збалансований, з використанням традиційних та нових методів;
  - с) традиційний, з чіткою структурою і формальними лекціями.
2. Як ви ставитеся до використання технологій у навчанні?
  - а) активно впроваджую новітні технології;
  - б) використовую технології, коли це доцільно;
  - с) вважаю, що традиційні методи більш ефективні.
3. Який стиль спілкування ви зазвичай використовуєте під час занять?
  - а) дружній та відкритий, заохочую питання;
  - б) професійний, але доступний;
  - с) формальний, з чіткими межами.
4. Як ви оцінюєте успіхи своїх студентів?
  - а) через проекти та практичні завдання;
  - б) за результатами тестів та контрольних;
  - с) переважно за фінальними іспитами.
5. Яке ваше ставлення до групових робіт?
  - а) охочую та активно використовую;
  - б) використовую, але не завжди;
  - с) вважаю за краще індивідуальну роботу
6. Як ви реагуєте на запитання студентів?
  - а) вітаю їх і заохочую;
  - б) відповідаю, але можу обмежити час;

с) вважаю, що запитання мають бути в кінці заняття.

7. Як ви підтримуєте мотивацію студентів?

а) використовую різноманітні методи та заохочення;

б) підтримую, але не завжди знаходжу нові способи;

с) вважаю, що мотивація йде з боку студентів.

8. Яка ваша стратегія для подолання конфліктів у класі?

а) слухаю всіх та намагаюся знайти компроміс;

б) встановлюю правила і дотримуюсь їх;

с) намагаюся не втручатися.

9. Як ви ставитеся до зворотного зв'язку від студентів?

а) Завжди враховую і прагну до змін;

б) прислухаюся, але не завжди коригую свій підхід;

с) намагаюся не звертати уваги на це.

10. Як часто ви адаптуєте свої уроки в залежності від потреб студентів?

а) завжди, якщо це необхідно;

б) іноді, залежно від ситуації;

с) рідко, зазвичай дотримуюсь плану.

11. Як ви оцінюєте важливість емоційного клімату у класі?

а) вважаю це дуже важливим для навчання;

б) це важливо, але не завжди можливо контролювати;

с) вважаю, що головне — це знання.

12. Як ви заохочуєте самостійне навчання студентів?

а) завжди надаю ресурси і підтримку;

б) заохочую, але не завжди вказую на можливості;

с) вважаю, що студенти повинні самі знаходити інформацію.

Анкета для студентів

«Оцінка індивідуального стилю педагогічної діяльності викладача»

Інструкція: Оцініть стиль викладання вашого викладача, обираючи один з варіантів відповіді (а, в, с), що найкраще відображає ваше сприйняття.

1. Наскільки інтерактивні заняття вашого викладача?
  - а) дуже інтерактивні, завжди є можливість висловити думку;
  - б) помірно інтерактивні, але не завжди;
  - с) переважно лекційні, мало можливостей для обговорення.
2. Як ви оцінюєте використання технологій на заняттях?
  - а) викладач активно використовує сучасні технології;
  - б) технології використовуються, але не завжди;
  - с) технології практично не використовуються.
3. Наскільки зрозумілі пояснення вашого викладача?
  - а) дуже зрозумілі, завжди можу задати питання;
  - б) зазвичай зрозумілі, але іноді є невизначеність;
  - с) часто незрозумілі, важко слідкувати за матеріалом.
4. Як ви ставитеся до групових завдань?
  - а) дуже корисні, допомагають навчитися;
  - б) можуть бути корисними, але є й труднощі;
  - с) не вважаю їх ефективними.
5. Як ви оцінюєте зворотній зв'язок від викладача?
  - а) завжди отримую корисні коментарі та рекомендації;
  - б) іноді отримую, але хотілося б більше;
  - с) зворотний зв'язок рідко надається.
6. Наскільки викладач підтримує вашу мотивацію?
  - а) дуже підтримує, завжди заохочує;
  - б) помірно підтримує, але є моменти, коли бракує;
  - с) мотивація не підвищується.
7. Як викладач реагує на запитання під час занять?

- a) вітає запитання і активно відповідає;
  - b) відповідає, але іноді може ігнорувати;
  - c) запитання не завжди сприймаються позитивно.
8. Який емоційний клімат панує на заняттях?
- a) позитивний, комфортний для навчання;
  - b) зазвичай спокійний, але можуть бути напружені моменти;
  - c) негативний або формальний, що заважає навчанню.
9. Як ви оцінюєте структуру занять (лекцій та семінарів)?
- a) чітка і зрозуміла структура, все логічно;
  - b) загалом зрозуміла, але іноді є плутанина;
  - c) структура часто відсутня, важко слідкувати.
10. Як викладач заохочує самостійне навчання?
- a) завжди надає ресурси та можливості для самостійної роботи;
  - b) іноді заохочує, але не завжди це помітно;
  - c) не заохочує самостійне навчання.
11. Наскільки ви задоволені своїм навчанням у цілому?
- a) дуже задоволений/на;
  - b) задоволений/на, але є покращення;
  - c) не задоволений/на.
12. Чи рекомендували б ви цього викладача іншим студентам?
- a) так, безумовно;
  - b) так, але з деякими зауваженнями;
  - c) ні, не рекомендував/ла б.